

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lingvistická analýza překladů Pýcha a předsudek

Linguistic analysis of Pride and Prejudice Translations

Bc. Tereza Kronusová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N AJ-ČJ

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Lingvistická analýza překladů Pýcha a předsudek vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 9. 4. 2015

.....

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Ladislavu Janovcovi, Ph.D., za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá nedostatky a chybami tří poválečných překladů díla *Pýcha a předsudek* autorky Jane Austenové (od Boženy Šimkové, Evy Kondrysové a Evy Ruxové). Zaměřuje se na překlady a recepci děl Jane Austenové, rozbor incipitu, který je pro dílo zásadní, problematiku překladu *proprií*, toponym a reálií, přístupy překladatelek k využití tykání a vykání, humorem, adaptací cizích pojmenování vybraných sociálních rolí a frazeologií. Stěžejní částí práce je srovnání překladů britských reálií přelomu 18. a 19. století, překladů prostředků k dosažení humoru a ironie a přístupů k překladu vybraných frazeologických jednotek. Dezinterpretace těchto jevů by mohla čtenářům způsobovat problémy s porozuměním.

Klíčová slova

Austenová, Šimková, Kondrysová, Ruxová, komparace, *propria*, britské reálie, humor, frazeologie, adaptace

Abstract

The purpose of this diploma thesis is to show insufficiencies and mistakes in three post-war translations (by Božena Šimková, Eva Kondrysová and Eva Ruxová) of Jane Austen's *Pride and Prejudice*. The thesis focuses on the translations and reception of Jane Austen's work, analysis of the first sentence of the whole novel (which is crucial for its understanding) and the issue of the translation of propria, toponyms, cultural facts, humour and irony, adaptation of social roles names, phraseology. The main part of the bachelor thesis is comparison of the translations of British cultural facts of the 18th and 19th century, the forms of expressing humour and irony and translation of chosen phraseologisms or idioms. Their misinterpretation could cause severe misunderstanding.

Key Words

Austen, Šimková, Kondrysová, Ruxová, comparison, propria, British cultural facts, humour, phraseology, adaptation

Obsah

Abstrakt	- 4 -
Klíčová slova	- 4 -
Abstract.....	- 5 -
Key Words.....	- 5 -
Obsah	- 6 -
Úvod	- 12 -
1 Překlady a recepce děl Jane Austenové.....	- 15 -
2 Přístupy k překladu incipitu	- 19 -
3 Propria	- 22 -
3.1 Přístup k překladu antroponym	- 22 -
3.1.1 Božena Šimková	- 22 -
3.1.2 Eva Kondrysová	- 24 -
3.1.3 Eva Ruxová	- 25 -
3.2 Deklinace antroponym	- 26 -
3.2.1 Božena Šimková.....	- 26 -
3.2.2 Eva Kondrysová	- 27 -
3.2.3 Eva Ruxová	- 28 -
3.3 Toponyma	- 28 -
3.3.1 Božena Šimková.....	- 28 -
3.3.2 Eva Kondrysová	- 29 -
3.3.3 Eva Ruxová	- 30 -

4	Reálie.....	- 31 -
4.1	Karty	- 31 -
4.1.1	Božena Šimková.....	- 31 -
4.1.2	Eva Kondrysová	- 32 -
4.1.3	Eva Ruxová	- 33 -
4.2	Pokrmý.....	- 34 -
4.2.1	Božena Šimková.....	- 34 -
4.2.2	Eva Kondrysová	- 35 -
4.2.3	Eva Ruxová	- 37 -
4.3	Územní rozdělení.....	- 38 -
4.3.1	Božena Šimková.....	- 38 -
4.3.2	Eva Kondrysová	- 38 -
4.3.3	Eva Ruxová	- 38 -
4.4	Hudební nástroje	- 39 -
4.4.1	Božena Šimková.....	- 39 -
4.4.2	Eva Kondrysová	- 39 -
4.4.3	Eva Ruxová	- 40 -
4.5	Tanec.....	- 40 -
4.5.1	Božena Šimková.....	- 40 -
4.5.2	Eva Kondrysová	- 41 -
4.5.3	Eva Ruxová	- 42 -
4.6	Míry	- 42 -

4.6.1	Božena Šimková	- 42 -
4.6.2	Eva Kondrysová	- 43 -
4.6.3	Eva Ruxová	- 44 -
4.7	Měna	- 44 -
4.7.1	Božena Šimková	- 44 -
4.7.2	Eva Kondrysová	- 46 -
4.7.3	Eva Ruxová	- 47 -
4.8	Zaměstnání	- 48 -
4.8.1	Božena Šimková	- 48 -
4.8.2	Eva Kondrysová	- 49 -
4.8.3	Eva Ruxová	- 50 -
4.9	Rytířství	- 51 -
4.9.1	Božena Šimková	- 51 -
4.9.2	Eva Kondrysová	- 52 -
4.9.3	Eva Ruxová	- 53 -
4.10	Vojenská terminologie	- 54 -
4.10.1	Božena Šimková	- 54 -
4.10.2	Eva Kondrysová	- 55 -
4.10.3	Eva Ruxová	- 55 -
4.11	Tête-à-tête	- 56 -
4.11.1	Božena Šimková	- 56 -
4.11.2	Eva Kondrysová	- 56 -

4.11.3	Eva Ruxová	- 57 -
4.12	Místnosti	- 57 -
4.12.1	Božena Šimková	- 58 -
4.12.2	Eva Kondrysová	- 58 -
4.12.3	Eva Ruxová	- 59 -
4.13	Dopravní prostředky	- 60 -
4.13.1	Božena Šimková	- 60 -
4.13.2	Eva Kondrysová	- 60 -
4.13.3	Eva Ruxová	- 61 -
5	Humor.....	- 62 -
5.1	Kurzíva jako signalizátor ironie.....	- 63 -
5.1.1	Božena Šimková	- 63 -
5.1.2	Eva Kondrysová	- 63 -
5.1.3	Eva Ruxová	- 64 -
5.2	Gotický román	- 64 -
5.2.1	Božena Šimková	- 65 -
5.2.2	Eva Kondrysová	- 65 -
5.2.3	Eva Ruxová	- 65 -
5.3	That is capital.....	- 65 -
5.3.1	Božena Šimková	- 66 -
5.3.2	Eva Kondrysová	- 66 -
5.3.3	Eva Ruxová	- 66 -

6	Adaptace cizích pojmenování vybraných sociálních rolí.....	- 68 -
6.1	Božena Šimková	- 68 -
6.2	Eva Kondrysová.....	- 68 -
6.3	Eva Ruxová.....	- 68 -
7	Tykání a vykání.....	- 70 -
7.1	Božena Šimková	- 70 -
7.2	Eva Kondrysová.....	- 71 -
7.3	Eva Ruxová.....	- 72 -
8	Frazeologie.....	- 73 -
8.1	Přístupy k překladu spojení <i>stem the tide of malice, balm of sisterly consolation</i> ..	- 73 -
8.1.1	Božena Šimková.....	- 73 -
8.1.2	Eva Kondrysová	- 74 -
8.1.3	Eva Ruxová	- 74 -
8.2	Indeed.....	- 74 -
8.2.1	Božena Šimková.....	- 75 -
8.2.2	Eva Kondrysová	- 76 -
8.2.3	Eva Ruxová	- 77 -
8.3	By all means.....	- 78 -
8.3.1	Božena Šimková.....	- 78 -
8.3.2	Eva Kondrysová	- 79 -
8.3.3	Eva Ruxová	- 79 -

8.4	Keep your breath to cool your porridge	- 80 -
8.4.1	Božena Šimková	- 80 -
8.4.2	Eva Kondrysová	- 81 -
8.4.3	Eva Ruxová	- 81 -
	Závěr	- 82 -
	Zdroje:	- 85 -
	Internetové zdroje	- 87 -

Úvod

Dílo Pýcha a předsudek patří mezi nejznámější díla britské literatury. Po zpracování bakalářské práce, ve které jsem se také zabývala překlady této knihy, jsem zjistila, že chyb či nesrovnalostí, ale i zajímavých způsobů řešení je ve třech poválečných překladech (od Boženy Šimkové, Evy Kondrysové a Evy Ruxové) příliš mnoho. V bakalářské práci tak nezpracovávám problematiku překladu frazeologie či ironie, využití tykání a vykání v promluvách postav či adaptace cizích pojmenování vybraných sociálních rolí. Tyto jevy velmi ovlivňují čtenářovu percepci textu, pokouším se tedy jejich problematiku nastínit.

Jak již bylo zmíněno, pokračuji v analýze tří poválečných překladů – od Boženy Šimkové (z roku 1949, který vyšel v nakladatelství Jana Laichtera), Evy Kondrysové (z roku 2009, který vyšel naposledy v nakladatelství LEDA/Rozmluvy) a Evy Ruxové (z roku 2011, který vyšel v nakladatelství Ottově nakladatelství). Tyto knihy budou také hlavními zdroji této diplomové práce.

V diplomové práci budu navazovat na svou bakalářskou práci – zanesla jsem do pasáží, jež jsem využila z bakalářské práce (Kronusová, Ztraceno v překladu – Pýcha a předsudek v českém překladu, 2013; jde o modifikované texty kapitol *Překlady a recepcce děl Jane Austenové, It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune must be in want of a wife., Propria a Reálie*) připomínky vedoucího a oponentky a práci doplňuji nejen o výše zmiňovaná témata (např. problematiku překladu vybraných frazeologismů), ale také o další chyby či nedostatky v překladu reálií či proprií.

Již v bakalářské práci jsme konstatovali, že je téměř nemožné dosáhnout ideálního překladu. Při hlubším zkoumání díla jsme si tuto domněnku potvrdili. Zejména v oblasti humoru, který je vázán na danou kulturu, je extrémně obtížné zachovat smysl a význam textu a zároveň pobavit čtenáře. Také v rámci překladu různých frazeologických jednotek dochází velice často k dezinterpretaci textu či ke změně jeho významu.

Hlavním cílem této práce je poukázat na nedostatky či chyby v poválečných překladech daného díla, které mají vliv na čtenářovo porozumění a vnímání textu, na dezinterpretace či nadinterpretace originálního textu, které mohou být způsobeny překladatelčinou neznalostí jazyka (což se prokázalo u Boženy Šimkové) či kulturních hodnot a reálií. Tyto chyby a nedostatky mohou mít na hodnocení díla neblahé následky.

Práce tedy poukazuje na fakt, že správný překlad je pro percepci textu nejdůležitějším faktorem.

Zabýváme se také tím, jak překladatelky zachovávají historický odstín díla, aniž by dnešnímu čtenáři ztížily (či dokonce znemožnily) porozumění textu. Ten totiž v překladech není zvyklý na využití archaických forem jazyka (např. přechodníků), archaismů, historismů, ale i slov příslušných k různým teritoriálním celkům. Při chybném, směšném, příliš náročném nebo naopak příliš triviálním překladu textu či jeho částí pak může čtenář o dílo ztratit zájem nebo je vidí ve zcela jiné sémiotické perspektivě.

Ke zpracování diplomové práce jsme využili stejnou metodologii jako při přípravě práce bakalářské, jedná se o metodu cílené excerpcce, nezpracovali jsme dílo jako celek, ale zaměřili jsme se na vybrané úseky, komparativní textovou metodu, srovnali jsme vybraná místa originálu a českých překladů, a dále stylisticko-pragmatickou analýzu jednotek – hodnotili jsme rozdíly v příznakovosti jednotek a v jejich pragmatickém účinku na adresáta.

Nejprve se zabýváme přístupy k překladu incipitu, následují kapitoly o překladu proprií a jejich deklinaci, překladech reálií, přístupu k humoru v díle, tykání a vykání a přístupu k překladu vybraných frazeologických jednotek.

V kapitole o humoru jsme se zaměřili především na rys, který je pro tvorbu Austenové příznačný, avšak pro překladatele velice těžko zachovatelný, tedy ironii. Humor obecně je silně vázán na danou kulturu, Austenová navíc v díle zesměšňuje jevy či skutečnosti typické pro britskou společnost přelomu 18. a 19. století, např. gotický román. Překladatel může daný úsek textu přeložit doslovně, nebo zachovat humornost a vybranou část textu nahradit situací či skutečností, která není v českém prostředí příznaková, a čtenář tak pochopí, že se jedná např. o ironii. Překladatelky, jejichž verze překladu srovnáváme, se pokusily o obě možnosti, zhodnotíme tedy, který přístup je vhodnější.

Dalším důležitým rozhodnutím, kterému musí překladatel čelit, je volba tykání či vykání v rozmluvách postav. Přístupy námi srovnávaných překladatelek se liší, pokusím se tedy shrnout situace, ve kterých se tykání a vykání v překladech vyskytuje, a vztah postav, které spolu komunikují.

Také v přístupech k překladu frazeologismů dochází v námi srovnávaných překladech k rozdílům, chybám a nedostatkům. Stejně jako humor, i frazeologické jednotky jsou silně kulturně vázány, překladatel tedy musí opět volit, zda bude překládat doslovně, nebo zanechá sémantický význam a využije frazeologismus, který není v českém jazyce příznakový.

Stěžejní částí práce zůstává kapitola o přístupu k překladům reálií, která je však upravená a doplněná o další kulturně vázané jevy a skutečnosti.

Hlavní metodou výzkumu bude, stejně jako v bakalářské práci, komparativní a stylistická analýza, která je pro daný typ práce nejvhodnější. Výsledkem by měla být ucelená komparace vybraných jevů.

1 Překlady a recepce děl Jane Austenové

V současnosti neexistuje žádná souborná studie odborně pojednávající o překladech děl Jane Austenové. Informace, které lze o tomto tématu získat, jsou pouze kusé, navíc je mnoho z nich odrazem neznalosti anglosaského prostředí a literatury. První recenze děl Jane Austenové neobsahovaly žádné nové informace o díle této autorky, s výjimkou doslovů Radoslava Nenadála k různým vydáním jejích románů. Ten oceňuje autorčin smysl pro ironii, nulovou sentimentalitu (i přes to, že byla současnicí Waltera Scotta). Scotta Austenová četla a obdivovala: „Walter Scott nemá co psát romány, a už vůbec ne dobré romány. Není to spravedlivé. Vysloužil si už dost slávy a peněz jako básník, a neměl by tedy ostatní okrádat o chléb.“ (Enrightová, 2014, s. 49) Sama se však vydala jinou cestou.

Ve svých dílech se distancuje od populární literatury své doby, dokonce ji paroduje. Pro parodii je však nutná znalost originálu. Austenová se za četbu románů nestyděla: „Vždyť my (Austenovi) máme romány rádi a nestydíme se za to.“ (Enrightová, 2014, s. 45) Vysmívala se lidem, kteří čtení románů nepřiznali a snažili se vypadat vzdělaně hovory o klasické literatuře.

Austenová ve své tvorbě využívá rozumově realistický přístup, moderně mnohorozměrné popisy postav, smysl pro složitost společenských vztahů a pro citlivé situování jednotlivce do velkolepé komedie, kterou v jejích knihách představuje společnost (Nenadál, 1986).

Nenadál ve svém doslovu ke knize Pýcha a předsudek *Umění ironické miniatury: Život a tvorba Jane Austenové* také velmi kladně hodnotí její přínos literatuře obecně: „Přidáním ironického podtextu posunula románovou tvorbu ze sfér naivního realismu o celou generaci kupředu. A to vše v době počínajícího romantismu a rozkvětu mysteriózního gotického románu.“ (Nenadál, 1986)

Na konci 19. století jsou českou kulturou objeveny britské prozaičky jako sestry Brontëovy, George Elliotová či Maria Edgeworthová. V době tvorby Jane Austenové se u nás cenila literatura vlastenecká. Vzhledem k tomu, že výběr všech knih určených k překladu závisel pouze na překladatelích, které Jane Austenová zřejmě nezaujala, tato

klasička anglické literatury až do roku 1932 uniká pozornosti českého překladu a vydavatelství (Belisová, 2002, s. 56).

Teprve mezi světovými válkami (po více než sto letech od prvního vydání knihy v Anglii) vychází v překladu Jiřiny Horké pod titulem *Elinor a Marianna* román *Sense and Sensibility*, nakladatelem je Antonín Reis (Belisová, 2002, s. 56). Zajímavým faktem je změna názvu díla podle jmen hlavních hrdinek. Důvodem pro tuto změnu mohl být záměr oslovit širší okruh čtenářů, kteří oceňovali literaturu vlasteneckou a milostné příběhy. Název *Rozum a cit* na sebe neupozorňuje na první pohled, na rozdíl od původního *Sense and Sensibility*, kde nalezneme aliteraci, která je nápadná, a upoutá tedy čtenářovu pozornost (stejně jako *Pride and Prejudice* – aliterace je však u tohoto díla zachována i v češtině).

Román *Emma* poprvé vychází v překladu Josefa Hruši pod názvem *Ema* roku 1934 (Belisová, 2002, s. 262). Dílo *Persuasion*, nyní známé jako *Pýcha a přemlouvání* (pravděpodobně ve snaze navázat na ohromný úspěch *Pýchy a předsudku*) bylo poprvé přeloženo Evou Ruxovou v roce 1968 jako *Anna Elliotová*. Tato kniha vyšla v nakladatelství Odeon (Databáze českého uměleckého překladu po roce 1945). František Chudoba ve své studii *Jane Austenová* (poprvé vytištěno jako poznámka k českému překladu *Emy*) tento román nazývá jako *Přemluvena*: „Dočkalo se ho až po její smrti roku 1818, zároveň s jejím posledním dokončeným dílem, románem *Přemluvena*, psaným z velké části již za její nemoci a prozrazujícím svou poměrnou vážností její stopy.“ (Chudoba, 1947, s. 265)

To je způsobeno skutečností, že v roce 1934, kdy studie vznikla, český překlad ještě neexistoval.

Chudoba také českému čtenáři zprostředkovává reakce současníků Austenové, například Charlotty Brontëové či George Henryho Lewese. To umožňuje dozvědět se něco i o anglosaské recepci autorčina díla v její době. Z mnoha reakcí, které se ve studii nachází, uvedeme některé od Charlotty Brontëové: „Vášnivé city jsou jí naprosto neznámy; (...)“ (Chudoba, 1947, s. 271) „Ani zpoloviny se nezabývá lidským srdcem tak jako lidskýma očima, ústy, rukama a nohama.“ (Chudoba, 1947, s. 271) „Jane Austenová byla dokonalá a nanejvýš citlivá dáma, ale velmi nedokonalá a příliš necitelná (*nikoli nevnímavá*) žena.“ (Chudoba, 1947, s. 271, zvýraznil autor) Brontëová, která byla zvyklá psát v duchu

romantismu, odsuzovala autorku, která stále tvořila ve stylu předchozí generace (tedy neoklasicismu¹). Lewes to však vnímá pozitivně, označuje Austenovou za největšího umělce a největšího malíře lidských povah (Chudoba, 1947, s. 272).

Chudoba prezentuje Austenovou jako autorku, která hrdinky svých románů miluje. Uvádí, že Austenová popisovala Elizabeth Bennetovou jako jedno z nejrozkošnějších stvoření, jaké se kdy objevilo v tisku. Řekla také, že neví, jak unese, když bude Elizabeth někdo nenávidět. (Chudoba, 1947, s. 274)

V závěru své studie Chudoba oceňuje mluvu autorky, která: „nebyla ani biblická, ani sarkastická, nýbrž pružná jako čistý hovor všedního dne“ (Chudoba, 1947, s. 276). Jazyk díla Austenové považuje za věčný. Chudoba i Nenadál navíc přirovnávají autorčiny dialogy, které jsou velmi živé a autentické, k dialogům v Shakespearových veselohrách. Srovnání se Shakespearem se ve studiích o Austenové vyskytuje velmi často. Michal Sýkora ve své esejí *První dáma anglického románu*, v níž se věnuje především autorčinu smyslu pro parodii a ironii, cituje amerického kritika Edmunda Wilsona – ten říká, že Austenová spolu se Shakespearem tvoří „jediné dva autory anglického písemnictví, jejichž reputace nikdy nebyla zpochybněna.“ (Sýkora, 2000) V této studii je Austenová svou ironií přirovnávána k Puškinovi a jeho *Povídkám nebožtíka Petroviče Bělkina* (Sýkora, 2000).

Největšímu čtenářskému zájmu se těší román *Pýcha a předsudek*, který se dočkal již mnoha samostatných českých vydání a čtyř různých překladů – od Františka Nosky (poprvé v roce 1946, nakladatelství Škubal a spol.), Boženy Šimkové (poprvé v roce 1949, nakladatelství Jana Laichtera), Evy Kondrysové (poprvé v roce 1967, nakladatelství Odeon) a Evy Ruxové (poprvé v roce 2008, Ottovo nakladatelství). Tyto překlady jsou dodnes v mnoha různých úpravách stále vydávány. Nejčastěji díla Jane Austenové vycházejí v překladu Evy Kondrysové (viz Databáze českého uměleckého překladu po roce 1945²). Nyní se však na českém knižním trhu stále častěji začínají objevovat i knihy v překladu Evy Ruxové.

¹ Umělecké projevy a estetické tendence v literatuře a umění, které navazovaly na tradici klasického umění antického a aktualizovaly ji v uměleckém a společenském kontextu konce 19. a počátku 20. století. Je jim vlastní jak odpor k naturalistickému „kopírování“ přírody, tak i k vypjatému subjektivismu estetiky symbolistů. Novoklasicisté zdůrazňovali problematiku objektivní a intelektuální (Vlašín, 1984, s. 249–250).

² <http://www.obecprekladatelu.cz/cz/databaze-umeleckeho-prekladu>

Nenadál na konci svého doslovu, který byl součástí *Pýchy a předsudku* z roku 1967 či 1986, této knize prorokuje velký úspěch u mnoha následujících generací: „Jemné kouzlo Austenové má svůj stálý vděčný okruh čtenářů a každá nová generace si autorčin odkaz objevuje po svém, v nových barevných odstínech a v novém lesku.“ (Nenadál, 1986)

2 Přístupy k překladu incipitu

První věta knihy *Pýcha a předsudek* je mottem celého díla, udává rámeček všemu, co bude následovat, nastiňuje leitmotiv. „Láska, peníze, cit, společenské pokrytectví, faleš, to všechno je námětem autorčina velikého životního snu, v její době ne ještě plně uskutečnitelného, ale snu, za jehož uskutečnění bojovaly mnohé velké ženy XIX. století.“ (Nenadál, 1986) Austenová byla díky svému výjimečnému pozorovacímu talentu schopna vyjádřit poměry střední třídy britské společnosti v jediné (úvodní) větě. Je sice plná ironie, z historického hlediska však přesně vystihuje tehdejší společnost, zejména střední třídu (vyšší společenské třídy vzhledem ke svému postavení nepotřebovaly shánět manžele pro své dcery, ti se totiž hlásili sami úměrně k majetku rodiny, dívky z nižších tříd naopak neměly žádnou šanci na sňatek s bohatým mužem).

Hlavním cílem většiny matek ze střední vrstvy na přelomu osmnáctého a devatenáctého století byl totiž výhodný sňatek jejich dcer, tento fakt byl umocněn skutečností, že dědit mohl pouze muž. Vzhledem k tomu, že Bennetovi měli pět dcer a dědicem se měl stát pan Collins, nejbližší příbuzný mužského pohlaví, chtěli pro své dcery movité partnery.

Pro českého čtenáře je důležité získat vhled do britské vysoce konzervativní společnosti této doby. A právě první věta celé knihy tento náhled poskytuje. Navíc vystihuje termín *domestic novel*, tedy román rodinného života, kterému se Austenová věnovala celý život (Nenadál, 1986). „Rodina jí byla více než pouhým pozadím. Jen v rodinách rostou její dívky, z rodinné půdy klíčí jejich osobní vlastnosti, rodiny svými vzájemnými vztahy podmiňují rozvoj jejich lásek, do nových rodin zapadají na konci románů, ať se již provdají za kohokoliv.“ (Chudoba, 1947, s. 266) Avšak „(...) – navzdory tradičnímu označení ‚román rodinného života‘ v nich nenajdeme téměř žádné dobře fungující manželství.“ (Sýkora, 2000) Pro srovnání originálu se všemi třemi překlady tedy slouží tato věta nejlépe z celé knihy. V knihách Austenové totiž „v manželství jako by na povrch vyplavaly všechny lidské slabosti a neřesti a je lhostejno, zdali navenek působí komicky, či smutně.“ (Sýkora, 2000) Tento fakt je čtenáři naznačen právě incipitem, který je sice plný humoru a ironie, ale napovídá, že se v knize setkáme s mnoha nefunkčními vztahy (které vznikly například pouze pro upevnění či získání postavení, v němž majetek hrál nemalou roli).

Nejdříve se budeme věnovat překladu Boženy Šimkové: „Je to všeobecně uznaná pravda, že svobodný muž, který má slušné jmění, nutně potřebuje družku života.“ (Austenová, 1949, s. 5)

Tato věta je přeložená doslovně. Souvětí překladatelka ze syntaktického hlediska neměnila, věty hlavní i vedlejší jsou uspořádány stejně jako v originálu, význam souvětí je taktéž totožný. Ze syntaktického hlediska je zájmeno *to* v první větě souvětí nadbytečné, avšak může být použito záměrně nadbytečně, věta díky němu více připomíná mluvenou řeč.

Šimková také místo slova manželka používá výraz *družka života*. Dnešní čtenář však nemusí smysl těchto slov chápat správně. *Družka života* již nemá pouze význam manželky. Ani na konci čtyřicátých let dvacátého století, kdy překlad vznikl, nebyl význam zcela jasný.

Jako úvod do situace a kontextu díla věta postačuje, také ironický tón je alespoň částečně zachován. Čtenář si tedy dovede poměry ve Velké Británii kolem roku 1813, kdy byla kniha poprvé vydána, představit.

Další zkoumaný překlad je od Evy Kondrysové: „Světlem panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.“ (Austenová, 2009, s. 5)

Překlad této věty hodnotíme jako nejlepší ze tří studovaných. Významově i syntakticky je věta téměř totožná s originálem, překladatelka zachovala i pořadí vět hlavních a vedlejších.

Z hlediska sémantického se zde však vyskytuje několik nedostatků. Slovo *ženuška* může být chápáno jako pejorativní, má negativní konotace. Nevíme, jak Austenová tuto větu myslela, ovšem slovo *wife*, tedy manželka, které je v angličtině bezpříznakové, nepředkládá žádný důvod k pejorativnímu překladu. Výraz *světem* zahrnuje větší území, než měla autorka na mysli. Není důvod se domnívat, že autorka adjektivem *universally* zamýšlela celý svět, pravděpodobně popisovala pouze situaci v Anglii. Je však možné, že již Austenová použilo slovo *universally* jako hyperbolu.

Také jako uvedení do kontextu knihy slouží verze Kondrysové nejlépe z překladů námi zkoumaných, neboť ironie, která je v první větě nejdůležitější, je zde patrná více než u Šimkové a Ruxové.

Jako poslední se věnujeme překladu Evy Ruxové: „Ve světě vládne všeobecné mínění, že svobodný muž s pěkným jménem potřebuje manželku.“ (Austenová, 2009, s. 3)

Syntakticky je souvětí opět velmi podobné originálu, stejně jako oba předchozí překlady. Je zcela srozumitelné a nedává překladateli žádný důvod k zaměňování jednotlivých vět.

Ruxová sice slovo *wife* přeložila jako *manželka*, avšak nejen v této větě, ale v celé knize si lze povšimnout, že překladatelka byla ovlivněna překladem Kondrysové – mnoho vět je téměř totožných, pozměněno je jen několik slov. Výraz *ve světě* je významově stejný se substantivem *světem*, o kterém jsem již pojednala.

Vazbu *be in want of*, tedy nutně potřebovat něco, která je v originálu ještě zdůrazněná modálním slovesem *must* – muset, Šimková přeložila doslovně, tedy jako *nutně potřebuje*, Ruxová pouze jako *potřebuje*. Kondrysová se slovu *potřebuje* vyhnula a použila výraz *neobejde se*. Všechny tři možnosti jsou si významově velmi podobné a pro čtenáře naprosto srozumitelné. Význam nezbytnosti je vyjádřen u Šimkové a Kondrysové, i když pokaždé v jiné formě – u Šimkové díky slovu *pravda*, u Kondrysové pomocí adjektiva *skálopevné*. Ruxová vynecháním tohoto významu větě ubrala na ironii a nadsázce, které jsou v originálu mnohem více patrné.

Překlad Ruxové tedy nejméně odpovídá významu první věty originálu. Čtenář, který nezná anglickou verzi, by také úvodní větu pravděpodobně neoznačil za ironickou – tento podtón se kvůli slovům *mínění* a *potřebuje*, z nichž ani jedno nevyjadřuje nutnost či nezbytnost, vytrácí.

3 Propria

Dalším problémem, kterému se věnujeme, jsou různé překlady vlastních jmen postav (antroponym) a některých místních jmen (toponym). Každá z překladatelek totiž zvolila jiný přístup k této problematice.

3.1 Přístup k překladu antroponym

3.1.1 Božena Šimková

Šimková většinu antroponym bohemizovala. Z Elizabeth se tak stala Eliška, což je jeden ze dvou českých ekvivalentů jména Elizabeth – Eliška a Alžběta. Jako zdobnělinu pro toto jméno používá hypokoristikum Líza oproti původnímu Lizzy. Ve větě: „Nebohá Elizo, být zrovna tak ještě *ucházející*,“ (Austenová, 1949, s. 23) naopak zachovává podobu jména Eliza tak, jak je užito v originálu. Chudoba ve své studii o Jane Austenové o hlavní hrdince překvapivě hovoří jako o Alžbětě Bennetové: „Ale jako její hrdinka Alžběta Bennetová, také ona si učinila spokojenost svým povoláním a také ona měla v povaze být šťastna.“ (Chudoba, 1947, s. 260–261) To je zajímavé vzhledem k tomu, že Alžběta Bennetová se neobjevuje ani v jednom ze čtyř českých překladů, i když tento překlad jména není chybný. Avšak studie vznikla v roce 1934, dvanáct let před prvním překladem do češtiny, a tak nemohl Chudoba vycházet z české verze románu.

Elizabethiny sestry – Jane a Kitty – překřtila Šimková na Janu a Kateřinu. Tato jména sice odpovídají české verzi, avšak ve spojení s příjmením Bennetová zní občas poněkud nesourodě. Počešťování cizích jmen však patřilo k dobové překladatelské zvyklosti, někdy v takových extrémech, jaké můžeme sledovat u Antonie Malé – v knize Helenina drůbež změnila jména dvou hlavních hrdinů z Budge na jméno Hýta a Toddie na českou podobu Batul (Vachek, 1992, s. 8).

V 7. kapitole Šimková mění přístup a místo původního Catherine použije Kitty, což působí nekoherentním dojmem. Naopak jména zbylých dvou sester, Mary a Lydie, nechává v původním znění, i přes to, že změna v Marii a Lídu by se v tomto případě přímo nabízela. Když se pak v rámci jednoho odstavce vyskytují jména všech pěti sester

Bennetových, překlad nepůsobí stejnorodě a propracovaně. Také jméno Fitzwilliam Darcy zůstává nezměněno.

Ke jménům vedlejších postav přistupuje překladatelka stejně – změněna jsou jen některá. Sir William Lucas zůstává Williamem Lucasem, zato z Charlese Bingleyho se stává Karel, z jeho sestry Caroline Karolina a z její přítelkyně Louisy je Luisa. Ani jména George Wickhama a lady Catherine de Bourgh se nevyhnula zásahu překladatelky – jsou změněna na Jiřího Wickhama a lady Kateřinu de Bourgh. Některá propria jsou počeštěná jen zpola. Například jméno nejlepší přítelkyně hlavní hrdinky, Charlotta Lucasová Šimková převedla na českou podobu Charlota. Pro přiblížení tohoto jména českému čtenáři by pravděpodobně bylo vhodnější použít jméno Šarlota, ovšem z hlediska dobového kontextu³ je Charlota na místě. Darcyovu sestru Georgianu Šimková nazývá Georgiánou. Přidáním kvantity vokálu však jméno více česky nezní. Z Mrs. Phillips se stává paní Philipsová – zdvojená souhláska v tomto jméně je zjednodušena ve všech třech námi srovnávaných překladech.

Šimková navíc Karla Bingleyho pravděpodobně nedopatřením v polovině knihy přejmenuje na Jiřího: „Což je arci vyloučeno, protože Jiří Bingley je nyní pod přísným dozorem svého přítele; ...“ (Austenová, 1949, s. 171) Do 21. kapitoly, kdy se jméno Charles v originálu vyskytuje naposledy (dále již pan Bingley není jmenován křestním jménem), Šimková používá slovo Karel. Při pozdějších zmínkách pana Bingleyho nahrazuje někdy tato překladatelka zájmeno *he* antroponymem Jiří Bingley. Důvod této záměny není jasný, nejspíše se jedná o nepozornost překladatelky a redakce.

Také jméno Elizabethina strýce, Edwarda Gardinera, který se pod dopisy v originálu podepisuje jednou jako Edw. Gardiner, podruhé jako E. Gardiner, je pozměněno. Podpis Edw. Gardiner je v nezkráceném znění, tedy Edvard Gardiner (Austenová, 1949, s. 362). Podpis E. Gardiner je ponechán (Austenová, 1949, s. 376).

Ke jménu hospodyně, jež v rodině Bennetových pracuje, v originálu *Hill*, můžeme pozorovat dva různé přístupy překladatelky. Šimková volí přidání přípony *-ová* za původní podobu příjmení, vzniká tedy *Hillová*: „Jak to, Hillová? Vždyť jsme dnes z Londýna žádných zpráv nedostali.“ (Austenová, 1949, s. 361) Tato verze jména je expresivní,

³ V 18. století žila Charlota z Moravce (Říhová, 2007).

především v kontextu britské společnosti, ve které se téměř před všemi jmény užívá oslovení *pan/paní/slečna*. Nevyužití tohoto oslovení je tak silně příznakové.

Přípona *-ová* při přechylování příjmení ženských hrdinek do českého překladu patří, čtenář by jinak mohl mít problémy v odlišování mužských a ženských postav (zvláště u obourodých jmen), text by mohl být nejednoznačný. Přechylováním se přechází nedorozuměním a významovým nejasnostem. Český jazyk je jazyk flektivní, odvozování ženských podob příjmení z příjmení mužských je tedy vhodné – umožňuje tvořit různé pádové tvary pomocí pádových koncovek⁴. Napomáhá také správné identifikaci osob, předchází jejich záměně a přizpůsobuje cizí jméno české kultuře. Dominantní a aktivní úlohu v mezijazykovém kontaktu zaujímá jazyk přejímající, ve kterém se prosazuje rodový protiklad i schopnost jména přiřadit se k domácímu deklinačnímu typu podle příslušného zakončení. Důsledné dodržování nepřechýleného tvaru – nejde-li o všeobecně známé jméno – působí zpravidla směšně a snobsky (Kraus, 2002). Z příjmení cizího původu totiž zůstávají v češtině tradičně nepřechýlená pouze některá jména umělecká (Knappová, 1979). Přechylování hodnotíme kladně ve všech třech srovnávaných překladech.

3.1.2 Eva Kondrysová

Kondrysová naopak ponechala většinu antroponym v původní podobě. Zachovala jména všech sester Bennetových – Jane, Elizabeth, Mary, Lydii i Kitty (či Catherine). Avšak deminutivum jména hlavní hrdinky Kondrysová upravila. Místo Lizzy byla Elizabeth nazývána Lízinka či Líza. Vzhledem k faktu, že překladatelka nechala jména v originální podobě, bylo by pravděpodobně lepší zachovat i zdobnělinu Lizzy. Na druhou stranu však českému čtenáři nemusí Lizzy evokovat takové citové zabarvení jako Lízinka. Také ve zvolání: „Chudinka Eliza!“ (Austenová, 2009, s. 21) ponechává překladatelka tvar Eliza, ovšem vzhledem k zachování jména Elizabeth nepůsobí tato forma nepatřičně. Antroponymum Fitzwilliam je opět ponecháno v původní podobě.

Jména vedlejších postav jsou všechna shodná s originálem, s výjimkou Charlotty Lucasové – Kondrysová toto jméno tvarově změnila z Charlotte na Charlotta. Někdy ji dokonce nazývá zdobněle: „Tys měla úspěch hned zkraje večera, Charlottko.“

⁴ Přechylování – obecné poučení, Internetová jazyková příručka, ÚJČ AV ČR

(Austenová, 2009, s. 21) I když v originálu se jméno nemění, překladatelka tímto zdrobněním naznačila neupřímný, až ironický tón, kterým Charlottu oslovuje paní Bennetová. Tuto změnu tedy hodnotím velmi kladně. Ve větě: „Rozesmála jsi mě, Charlottko, ale není to správné.“ (Austenová, 2009, s. 26) se však nejedná o ironii, Elizabeth takto oslovuje nejlepší přítelkyni – jedná se o deminutivum s kladnou expresivitou. V originálu se však opět objevuje pouze jméno Charlotte, tedy neutrální oslovení. Jméno i obě verze podpisu Edwarda Gardinera jsou stejné jako v originálu.

Na rozdíl od Šimkové, Kondrysová částečně volí odlišný přístup k překladu jména hospodyně *Hill* – používá citově zabarvené *Hillovka*: „Co vás vede, Hillovko! Nemáme žádnou zprávu z města.“ (Austenová, 2009, s. 308) V tomto překladu se jméno *Hillovka* objevuje ve větě zvolací, která je navíc v neformálním stylu, tím oslovení získá na větším citovém zabarvení. Expresivita jména *Hillovka* je kladná. Když se však v originálu objeví jméno společně s *Mrs.*, tedy paní, Kondrysová ho překládá jako *paní Hillová*: „Paní Hillová se hned dala slyšet, že má velkou radost.“ (Austenová, 2009, s. 314)

3.1.3 Eva Ruxová

Ruxová ponechává všechna vlastní jména, včetně deminutiv, v originálním znění. To vychází ze skutečnosti, že překlad Ruxové je nejnovější – celá kniha je tedy psaná moderním jazykem a s tím souvisí i anglická podoba jmen. Tuto variantu překladu (respektive zanechání) jmen hodnotíme jako nejlepší a nejbližší současnému čtenáři. Vzhledem k době, ve které vznikly překlady Šimkové a Kondrysové, však nemůžeme hodnotit počestění jmen, jež obě překladatelky (alespoň částečně) použily, negativně. Jak již bylo uvedeno, překládání vlastních jmen bylo dříve naprosto běžné.

Na rozdíl od Kondrysové, Ruxová nezdobňuje jméno Charlotta a striktně se drží originálu. Věta: „Ty bys mě rozesmála, Charlotto,“ (Austenová, 2011, s. 25) však může vyznít ironicky, či dokonce ofenzivně, v této větě ale ironie zamýšlena pravděpodobně nebyla. Podpis Edwarda Gardinera je ponechán v obou variantách v původní podobě.

V tomto překladu pozorujeme stejný překlad jména *Hill* jako u Šimkové, tedy *Hillová*: „Co vás to napadá, Hillová? Žádnou zprávu z Londýna jsme nedostali.“ (Austenová, 2011, s. 339) Neexpresivnost použití přípony *-ová* již byla zmíněna.

3.2 Deklinace antroponym

3.2.1 Božena Šimková

S problematikou antroponym souvisí jejich skloňování. V překladu Šimkové se dnešní čtenář setkává s největší odchylkou od dnešního úzu, jež pravděpodobně souvisí s archaičností jazyka, který je v této verzi knihy použit.

Například ve větě: „A proto se u Bennetů udržovaly nejrůžovější naděje na dobytí srdce páně Bingleyova.“ (Austenová, 1949, s. 12) se nachází spojení *srdce páně Bingleyova*. Dnešnímu čtenáři se toto sousloví svou poetičností může zdát až komické. Na druhou stranu však spojení *srdce pana Bingleyho* postrádá historizující příznak.

Jméno *Bingley* je v tomto překladu jedním (vzhledem k dnešnímu jazyku) z nejchybněji skloňovaných vlastních jmen osobních: „Zato přítel páně Bingleyův, pan Darcy připoutal rázem zájem všech přítomných hostí štíhlou, urostlou postavou, zajímavými rysy obličeje, ušlechtilým vzezřením.“ (Austenová, 1949, s. 13) V citované větě se znovu setkáváme se slovem *páně*. Podle Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost je tento výraz přídavné jméno přivlastňovací nesklonné, avšak s významem náboženským a psaným s velkým písmenem – Páně (Filipec et al., 2001, s. 260). Ve Slovníku spisovného jazyka českého se většina výrazů pojících se k pojmu *páně* také týká náboženství, pojem je zde však popsán i jako zastaralý a knižní výraz pro slovo *pán*. V Příručním slovníku jazyka českého je výraz *páně* uveden v příkladech týkajících se náboženství, ale i ve významu slova *pán*. V námi uvedené citaci ale slovo *páně* nemá náboženský význam, může vyjadřovat úctu k osobě z vyšší vrstvy společnosti. Spíše se však jedná o prostředek k dosažení ironizace. Výraz *páně* tedy není chybný, pouze dnes vnímaný v jiném významu. Stejně jako u předchozího příkladu by zde byl (s ohledem na dnešního čtenáře) vhodný překlad *přítel pana Bingleyho* či pomocí přídavného jména přivlastňovacího – *Bingleyův přítel*. Spojení *páně Bingleyův* se u Šimkové mnohokrát opakuje.

Dalším příkladem zastaralého skloňování jména *Bingley* je: „Ale když večer o plese netherfieldská společnost vstoupila do sálu, ukázalo se, že se skládá dokonce jen z pěti osob – z pana Bingleye, jeho dvou sester, manžela starší sestry a ještě jednoho mladého muže.“ (Austenová, 1949, s. 13)

V plurálu je vlastní jméno osobní *Bingley* také špatně užito: „To je báječný nápad“, zasmála se Eliška, „ale což jestli Bingleyovům napadne odvézt Janu v jejich povoze?“ (Austenová, 1949, s. 38) V citované větě se také vyskytuje jméno *Bingleyovům* v dativu, zatímco v dnešním jazyce sloveso *napadnout* vyžaduje objekt v akuzativu.

Také antroponymum *Darcy* se nevyhnulo archaické deklinaci: „Bingley mohl vždycky bezpečně spoléhat na upřímnost Darcyovy náklonnosti a také si vysoce vážil jeho rozvahy a úsudku.“ (Austenová, 1949, s. 20) V moderním jazyce se v genitivu používá spíše *Darcyho* – podle vzoru Jiří – jako ostatní cizí vlastní jména osobní končící na –i a –y (Šmilauer, 1944). Podle stejného vzoru by mělo být přístupováno i k deklinaci antroponyma *Bingley*.

3.2.2 Eva Kondrysová

U Kondrysové se čtenář setkává s dnešním skloňováním vlastních jmen osobních. To vyplývá ze skutečnosti, že tento překlad vznikl o několik desítek let později než verze Šimkové.

Vlastní jméno osobní *Bingley* je tedy správně skloňováno podle vzoru Jiří: „Ať se však paní Bennetová vyptávala, jak chtěla – a všech pět dcer ji přitom všemožně podporovalo – nedokázala vypáčit ze svého chotě dostatečný popis pana Bingleyho.“ (Austenová, 2009, s. 11)

Také antroponymum *Darcy* v tomto překladu podléhá deklinaci podle vzoru Jiří: „Byla tedy nucena stočit řeč na něco jiného a vyličila mu podrobně a trochu nadsazeně otřesnou nevychovanost pana Darcyho.“ (Austenová, 2009, s. 15) „Vzal ji za ruku a byl by ji vložil do dlaně panu Darcymu, jehož to sice velmi překvapilo, avšak vůbec by se nezdráhal, jenže Elizabeth se už vzpamatovala, vyprostila mu ruku a trochu zájímavě pronesla k siru Williamovi: (...)“ (Austenová, 2009, s. 29–30)

3.2.3 Eva Ruxová

Stejně jako Kondrysová, i Ruxová používá k deklinaci vlastních jmen osobních typu *Bingley* či *Darcy* vzor Jiří, což dnešní čtenář vnímá jako správné.

„Ať se však paní Bennetová za vydatné podpory svých dcer vyptávala svého chotě sebevíc, nepovedlo se jí dostat z manžela přibližný popis pana Bingleyho.“ (Austenová, 2011, s. 9)

„No ovšem!“ zvolala slečna Bingleyová, která stála věrně při Darcym, „žádná žena, která nepřevyšuje obvyklé dovednosti, nemůže být zdaleka pokládána za dokonale vzdělanou.“ (Austenová, 2011, s. 45) „Chopil se její ruky a chtěl ji vložit do dlaně panu Darcymu.“ (Austenová, 2011, s. 29)

3.3 Toponyma

3.3.1 Božena Šimková

Jedním z toponym, která se nejvíce liší od originálu, je *Lucas Lodge*. Slovo *lodge* v dnešním jazyce znamená domek pro vrátného či hlídače (Collyah, 2006, s. 646). Víme však, že William Lucas měl šlechtický titul, i když členy vyšší šlechty nebyl úplně přijat. Proto když Šimková přeložila toto místní jméno jako *Lucasův zámeček*, kde ze zdrobněliny můžeme vycítit lehkou ironii, byla velmi blízko pravděpodobnému záměru autorky.

Dalším místním názvem je *Clarke's library*, tedy Clarkova knihovna. Zde je však toto toponymum přeloženo jako *Clarkovo knihkupectví*. Porozumění textu tato skutečnost nevadí, toto toponymum je v knize pouze zmíněno.

Místní názvy jako Longbourn, Pemberley, Ramsgate i Netherfield (v některých případech je však vynecháno slovo *Park*) zůstávají v původní podobě.

Dalším problémovým jevem je název *Cheapside*⁵. Šimková ve svém překladu slovo nemění ani nevysvětluje: „Ano, a druhý bydlí kdesi v londýnské Cheapside...“ (Austenová, 1949, s. 45) „I kdyby měly slečny Bennetovy tolik strýců, že by se jimi

⁵ Ulice v Londýně, kam se soustřeďoval trh a obchod (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011).

zaplavil celý Cheapside, nebudou přec ani o špetku méně příjemné.“ (Austenová, 1949, s.45) V první citaci je ve slově *londýnské* podle koncovky *Cheapside* rodu ženského, což odpovídá faktu, že se jednalo o ulici, zatímco ve druhé citaci díky tvaru slova *celý* pozorujeme, že překladatelka změnila rod slova *Cheapside* na mužský.

Český čtenář navíc pravděpodobně neví, že vyšší společnost počátku 19. století měla k tomuto místu postoj přezíravý, či dokonce opovržlivý. Z uvedených citací si může tento názor odvodit, význam slova *Cheapside* mu ale zůstane neobjasněn. Výhodné by bylo poskytnout vysvětlení pomocí poznámky či vysvětlivky, což bylo v beletrii až do 70. let běžně praktikováno. Dalším možným způsobem je nahrazení názvu *Cheapside* frází, která by význam osvětlila. S touto možností se zčásti setkáváme u Kondrysové a Ruxové (viz dále).

U spojení *St. James' Palace* (královský palác v Londýně) vynechává překladatelka název a místo pojmenuje královský palác: „Účastníte se často plesů v královském paláci?“ (Austenová, 1949, s. 32) Tento fakt však překladu přidá srozumitelnosti.

3.3.2 Eva Kondrysová

Kondrysová toponymum *Lucas Lodge* přeložila jako *Lucasov* – tím se vyhnula problému, který představuje překlad slova *lodge*. V názvu *Lucasov* je ironie také patrná (stejně jako ve výrazu *Lucasův zámček*). Na rozdíl od Šimkové, Kondrysová ponechala význam výrazu *Clarke's library* – přeložila ho tedy jako *Clarkova knihovna*.

Také tato překladatelka ponechala názvy jako Longbourn, Pemberley, Ramsgate i Netherfield. *Netherfield Park* je zde nahrazen výrazem *netherfieldské panství*. Tato verze může čtenáři pomoci s představou, co vlastně Netherfield je.

Kondrysová název *Cheapside* nevysvětluje a nechává ho v původním tvaru. Tento překlad však více naznačuje význam: „Ano, a mají ještě jednoho strýčka, ale toho bys musel hledat mezi krámy na Cheapside.“ (Austenová, 2009, s. 41) „Kdyby však měly po strýci v každém krámě na Cheapside,“ zvolal Bingley, „neubralo by jim to na osobním kouzlu.““ (Austenová, 2009, s. 41) Slovo *krám* napovídá, že se nejedná o prestižní čtvrť,

kde by se scházely vyšší společenské vrstvy, ba naopak. Čtenář tedy alespoň tuší, proč si za strýčka v Cheapside slečny Bennetovy vysloužily opovržení a výsměch.

Stejně jako Šimková i Kondrysová vynechala název *St. James' Palace* a nahradila ho slovem *dvůr*: „Tančíváte často u dvora?“ (Austenová, 2009, s. 29) Tuto záměnu hodnotím opět velmi kladně, tato verze pro českého čtenáře pravděpodobně ještě lépe vystihuje místo, o kterém se hovoří.

3.3.3 Eva Ruxová

Toponymum *Lucas Lodge* je přeloženo jako *Lucasovo zátiší*, což absolutně neodpovídá původnímu významu tohoto názvu ani pravděpodobnému záměru autorky pojmenovat obydlí Lucasových s lehkou ironií. Slovo *zátiší* nenaznačuje, že se jedná o malý domek poměrně chudých lidí, naopak znamená „tiché místo, zákoutí“ (Filipec et al., 2001, s. 554). Ruxová také přeložila *Clarke's library* jako *Clarkova knihovna* a zachovala tak původní význam tohoto názvu.

Stejně jako Šimková, také tato překladatelka vynechává slovo *Park* u toponyma *Netherfield*. Jak již bylo řečeno, čtenář si nemusí umět představit, co se pod tímto názvem skrývá. Jména *Longbourn*, *Ramsgate* či *Pemberley* jsou ponechána v originální podobě. Ruxová se při vysvětlování slova *Cheapside* příliš neliší od Kondrysové, používá slovo *krám* ke zpřesnění významu: „A mají ještě jednoho, který žije v Londýně u Cheapside, tam, co jsou ty laciné krámy.“ (Austenová, 2011, s. 42) „I kdyby měly strýců v Cheapside plnou ulici, nebyly by méně okouzující.“ (Austenová, 2011, s. 42) V tomto překladu je čtenáři naznačeno, co název *Cheapside* znamená.

Název *St. James' Palace* je, stejně jako u Kondrysové, nahrazen slovem *dvůr*: „Tančíte často u dvora?“ (Austenová, 2011, s. 28)

4 Reálie

V této kapitole nastíním problém překladu různých reálií založených na znalosti britské společnosti konce 18. a počátku 19. století. Nevhodným překladem totiž může dojít k dezinterpretaci, či dokonce nadinterpretaci díla. Věcný obsah textu (dobové a místní reálie atd.) tvoří společně s jazykem, ze kterého se překládá, a jazykem, do kterého se překládá, trojici znalostí, které musí překladatel ovládat (Levý, 1998, s. 17).

4.1 Karty

4.1.1 Božena Šimková

Problémovým jevem z hlediska reálií jsou názvy her, jimž se vyšší společnost v Anglii věnovala během společenských večerů. Například věta: „Ó ano; při jmenovaných příležitostech na příklad zjistili, že oba raději hrají Vingt-un nežli Commerce⁶; (...)“ (Austenová, 1949, s. 28) nevypovídá českým čtenářům téměř nic o postavách, kterých se souvětí týká, tedy o Jane Bennetové a Charlesovi Bingleym. Pokud by však Šimková názvy těchto her nahradila hrami českými, nemusely by implikovat kontext díla, doby i místa. Když však o několik stran poté nahrazuje větu: „(...) she found the whole party at loo⁷, (...)“ (Austenová, 2010, s. 34) výrazem: „Celá společnost hrála v karty; (...)“, (Austenová, 1949, s. 45) význam zůstává nezměněn a věta je srozumitelná i pro čtenáře neznalého britských karetních her 18. a 19. století.

U názvu *quadrille*⁸, který také znamená čtverylka, avšak v Pýše a předsudku odkazuje na karetní hru, se můžeme setkat s odlišnými přístupy k překladu. Šimková využívá podobnosti s taroky⁹, které jsou českému čtenáři známější: „Rovněž ho již dvakrát pozvala na Rosings na večeri, a minulou sobotu dokonce pro něho poslala, aby

⁶ Jedná se o dvě různé karetní hry – *Vingt-un* má pravidla podobná *Black Jacku*, *Vingt-et-un* francouzsky doslova znamená dvacet jedna – v češtině je hra známá pod názvem *Jednadvacet*, *Oko* či *Oko bere*. *Commerce* je hra pro 3 až 10 hráčů, kteří si vyměňují a navzájem si od sebe kupují kartičky tak, aby měli co nejvýhodnější kombinaci tří karet (www.copyediting.com).

⁷ Typ karetní hry – hra pro 5 a více hráčů, kteří se snaží podvést ostatní tak, aby získali podíl v banku (www.copyediting.com).

⁸ Původem španělská karetní hra pro čtyři hráče, kteří se snaží podvést ostatní, hráči mohou utvářet spojení, součástí hry je licitace (Encyclopaedia Britannica Online, 2015).

⁹ Karetní hra pro čtyři hráče, hraje se, stejně jako *quadrille*, s tarokovými kartami, hráči se snaží v licitaci získat co nejvíce bodů (taroky.net).

přišel doplnit tarokovou čtveřici.“ (Austenová, 1949, s. 81) Vzhledem k nepříliš častému výskytu hry v současné době by mohl dnešní čtenář mít problémy s porozuměním. Avšak fakt, že se jedná o karty, je zcela zřejmý.

Další karetní hrou, která se v knize vyskytuje, je *piquet*¹⁰. Všechny tři námi srovnávané překladatelky ponechávají tento název. Šimková i Kondrysová zachovávají název i v originální skladbě hlásek: „Pan Hurst s panem Bingleyem hráli piquet, a paní Hurstová přihlížela k jejich hře.“ (Austenová, 1949, s. 57) Z uvedeného překladu je jasné, že se jedná o hru, avšak druh hry (karetní) tak očividný není.

4.1.2 Eva Kondrysová

Názvy her Kondrysová pozměňuje. Avšak někdy tato změna nepomáhá lepšímu pochopení textu. Pojmenování *Vingt-un* a *Commerce* upravila: „Ano, během oněch čtyř večerů mohli dospět k poznání, že oba dávají přednost whistu¹¹ před obchodem; ...“ (Austenová, 2009, s. 26) I když odmyslíme fakt, že whist měl úplně jiná pravidla než *Vingt-un*, stále se setkáme s překladatelčinou špatnou interpretací slova *Commerce*. Překlad *obchod* nenaznačuje, že se jednalo o karetní hru. Čtenář pak nemůže plně pochopit význam věty. Slovo *loo* je zde opět nahrazeno výrazem *karty*: „Když vkročila do salonu, zastihla celou společnost u karet; ...“ (Austenová, 2009, s. 41)

Karetní hru *quadrille* Kondrysová nepřekládá: „Také už ho dvakrát pozvala na večeri do zámku Rosings, však právě v sobotu večer pro něho poslala, aby doplnil počet hráčů v *quadrille*.“ (Austenová, 2009, s. 74) Z kontextu věty (díky slovu *hráči*) je čtenáři jasné, že se jedná o hru, ale její typ – karetní – může jen odhadovat. Vzhledem k tomu, že pojem *quadrille* se používá i pro tanec (čtverylku), je také možná dezinterpretace textu.

Jak již bylo uvedeno, tato překladatelka ponechává výraz *piquet* v původní hláskové skladbě: „Pan Hurst a pan Bingley se zabavili piquetem a paní Hurstová přihlížela hře.“ (Austenová, 2009, s. 52) Jediným rozdílem v překladech Šimkové a

¹⁰ Velmi složitá karetní hra pro dva hráče, původem francouzská, ovšem velmi oblíbená v Anglii v od 17. do 20. století. Hraje se s 32 kartami, hráči se v šesti kolech snaží co nejrychleji získat 100 bodů – karty se mohou různě vyměňovat atd. (Card Game Rules, www.pagat.com).

¹¹ Karetní hra pro čtyři hráče v týmech, kteří se triky snaží přelstít soupeře, hrála se v 18. a 19. století (www.copyediting.com).

Kondrysově je, že druhá jmenovaná slovo *piquet* skloňuje. Význam je však v obou verzích citované věty totožný.

4.1.3 Eva Ruxová

S problémem karetních her si Ruxová z hlediska čtenářského porozumění poradila nejlépe ze tří hodnocených překladatelek: „Ano, ano, za ty čtyři večery mohli poznat, že oba raději hrají karty, než aby se zajímali o obchod.“ (Austenová, 2011, s. 25) Citovaná věta je pro čtenáře srozumitelnější než v překladech Šimkové a Kondrysově, ale problém, jak přeložit výrazy *Vingt-un* a *Commerce*, neřeší. V originálu se slovem *Commerce* nemyslí obchodování s něčím, jak již bylo zmíněno. Význam je sice změněn, na porozumění textu ale tato záměna vliv nemá. Stejně jako obě předešlé překladatelky, i Ruxová nahrazuje slovo *loo* výrazem *karty*: „Když vstoupila do místnosti, zastihla celou společnost u karet.“ (Austenová, 2011, s. 42,43)

Ze tří srovnávaných překladů hodnotíme překlad hry *quadrille* od Ruxové jako nejlepší, a to nejen z hlediska porozumění, ale také z hlediska začlenění do kontextu knihy. Tento pojem totiž nahrazuje zobecněným spojením slov *karetní hra*: „Také už ho dvakrát pozvala na večeri do zámku a ještě minulou sobotu pro něj poslala, aby dělal čtvrtého v karetní hře.“ (Austenová, 2011, s. 78) Toto řešení zachovává původní myšlenku věty, pro kterou typ karetní hry není podstatný.

Ruxová jako jediná z námi porovnávaných překladatelek mění hláskovou skladbu pojmu *piquet*: „Pan Hurst a pan Bingley hráli piket za asistence paní Hurstové.“ (Austenová, 2011, s. 55) Tato podoba názvu hry je v češtině známá, čtenář tedy lépe rozpozná, o jakou hru se jedná. Výraz *za asistence* má jiný význam než slovo *observing* (ve významu sledovat někoho) v originální větě, avšak vtipně vystihuje všetečnost paní Hurstové.

4.2 Pokrmy

4.2.1 Božena Šimková

Pojmenování pokrmů je dalším zajímavým překladovým jevem. Originální název *ragout* Šimková ponechává ve stejné podobě: „A když byl vypátral, že jeho sousedka jí raději obyčejnou pečení než ragout, nevěděl již, co dále mluvit.“ (Austenová, 1949, s. 43) Podle Slovníku cizích slov pro nové století je jediný český výraz pro tento pokrm *ragú*. (Linhart, 2004, s. 314) Po důsledné grafické adaptaci téměř všech proprií však slovo cizího původu z kontextu knihy vyčnívá. Překladatelčiným záměrem však mohlo být zdůraznění exotičnosti pokrmů, které byly upřednostňovány ve vyšších vrstvách společnosti. V uvedené citaci také nahrazuje výraz *plain dish*, což zhruba odpovídá českému *obyčejný pokrm*, spojením *obyčejná pečeně*. Slovo pečeně je však mnohem konkrétnější, navíc k záměně není patrný žádný důvod.

Dalším pokrmem, který se v knize vyskytuje, je *white soup*, tedy doslova bílá polévka. Šimková tento problém vyřešila přesným překladem a uvozovkami: „Já však jsem pevně rozhodnut ples uskutečnit, a až Nichollsová navaří s dostatek „bílých polévek“¹², hned začnu rozesílat pozvánky.“ (Austenová, 1949, s. 68) Tato možnost je překladatelsky nejjednodušší, avšak čtenáři tento fakt četbu a porozumění textu neusnadní. V české kuchyni se podobný pokrm nevyskytuje, k tomuto názvu jídla je tedy těžké najít vhodný ekvivalent. Čtenáři je také umožněno nahlédnout do britských reálií 18. a 19. století.

Dressing a salad and cucumber je výrazem, kde se také objevuje jídlo. Šimková správně překládá slovo *dressing* jako upravit, ovšem u *salad and cucumber* mění význam tohoto slovního spojení: „Dívky již čekaly zde na sestry plnou hodinu; ale čas prý jim uběhl docela příjemně, neboť nakupovaly něco v protějším módním domě a bavily se pozorováním vojáka na stráž; ba, měly dokonce čas samy upravit okurkový salát.“ (Austenová, 1949, s. 263) Porozumění kontextu tato záměna nebrání, jednoduchost přípravy pokrmu je stejně jako v originálu zřejmá.

¹² Původně francouzský pokrm, který se vařil ze slaniny, slepičího masa, telecího, cibule, muškátového květu, mandlí atd., jednalo se o módní pokrm i u královského dvora (Austenonly).

Dalším druhem pokrmu, který se v knize vyskytuje, je *muffin*¹³. Vzhledem k tomu, že v současné době se toto slovo běžně používá i v češtině, nemá *muffin* užívaný český ekvivalent. Známy je ale také pod názvem *magdalena* (v češtině *magdalénka*), který je španělským ekvivalentem slova *muffin* (Merriam-Webster, www.learnersdictionary.com). Každá z námi srovnávaných překladatelek volí jiný přístup k problematice překladu pojmenování tohoto pečiva. Šimková se však v překladu slova ani nepřibližuje jeho významu: „Zato paní Philipsová mu přes tu chvíli popřála sluchu a hlavně dbala o to, aby byl stále zásoben kávou a opékanými chlebíčky s máslem.“ (Austenová, 1949, s. 93) Tato verze nevyjadřuje ani podobu, ani chuť původního výrazu, hodnotíme ji tedy záporně.

Pokrmem, který je vzhledově podobný *muffinu*, je *mince pie*¹⁴. Šimková tento výraz překládá jako *paštika*: „Nejspíše ji doma potřebovali, a pomáhala připravovat paštiku.“ (Austenová, 1949, s. 54) Tato možnost překladu je významově dostačující. Označení *paštika* se v češtině používá i pro uzavřené masové koláče, ovšem dnešní čtenáři si pod pojmem *paštika* pravděpodobně představí masovou pastu.

4.2.2 Eva Kondrysová

Na rozdíl od Šimkové, Kondrysová slovo *ragout* počestila: „Slečna Bingleyová byla zcela zaujatá panem Darcym, její sestra neméně a pan Hurst, po jehož boku seděla, byl velice pohodlný pán, který se zajímal jen o jídlo, pití a karty, a jakmile vyzvěděl, že dává přednost jednoduché domácí stravě před *ragú*¹⁵, neměl už, o čem by s ní hovořil.“ (Austenová, 2009, s. 39) Obrat *plain dish* je zde přeložen jako *jednoduchá domácí strava*. Tento pojem téměř odpovídá významu výrazu původního, ale je doplněn o slovo *domácí*, které se v originálu nevyskytuje, v češtině se však toto slovní spojení užívá.

V tomto překladu se s pojmem *bílá polévka* nesetkáme: „„Myslíš-li Darcyho,“ ohradil se její bratr, „ten si může jít lehnout, ještě než tanec začne, bude-li si přát, ale jinak

¹³ Druh pečiva – malé, ve tvaru dortíku, většinou sladké (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011).

¹⁴ Dortík ze sladkého těsta s náplní z mletého masa, typický britský pokrm na Vánoce (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011).

¹⁵ *Ragú* je současným pravopisným územ a jedinou možností, jak název tohoto pokrmu psát (Hartmannová a kol., 1994, s. 401).

je to hotová věc, a jakmile Nichollsová navaří dost bešamelu¹⁶, začnu rozesílat pozvánky.”“ (Austenová, 2009, s. 61) Nahrazením polévky *bešamelem* Kondrysová čtenáři naznačuje, jak pokrm vypadá, český čtenář je tedy schopen si tuto omáčku představit, i když se jedná o galicismus¹⁷. K přípravě *bílé polévky*, která se v originálu vyskytuje, je potřeba maso, což k uvaření bešamelu není, vzhled je však podobný. Avšak způsob přípravy i podávání je naprosto rozdílný, není tedy možné pojmy *bílá polévka* a *bešamel* zaměňovat.

Kondrysová sousloví *dressing a salad and cucumber* překládá významově přesněji než Šimková: „Obě se tam asi hodinu zaměstnávaly nákupem u modistky přes ulici, pozorováním vojáka na stráži a přípravou salátu s okurkami.“ (Austenová, 2009, s. 228) *Příprava* jako ekvivalent ke slovu *dressing* je vhodná, navíc gerundium *dressing* má v anglické syntaxi vlastnosti a pozici podstatného jména – Kondrysová tedy volí slovo se stejnými syntaktickými vlastnostmi. *Salát s okurkami* více odpovídá původnímu výrazu, překlad této věty z hlediska reálií i syntaxe hodnotíme kladně.

Tato překladatelka nahrazuje slovo *muffin* výrazem *bábovka*: „(...); avšak paní Philipsová mu tu a tam dobrotivě popřála sluchu a díky její hostitelské pozornosti byl ze všech nejhojněji zásobován kávou a bábovkou.“ (Austenová, 2009, s. 85) Tento překlad považujeme za vhodný. *Bábovka* má jinou velikost, avšak její složení a chuť jsou srovnatelné s *muffinem*.

Kondrysová využívá k překladu pojmu *mince pie* pojmenování českého především vánočního pečiva – *biskupského chlebičku*¹⁸: „Mám dojem, že měla ještě péci biskupský chlebiček.“ (Austenová, 2009, s. 49) Zásadním nedostatkem této verze je fakt, že *biskupský chlebiček* neobsahuje maso, které je pro *mince pie* základní surovinou. Avšak pro čtenářovu představu vánočního pečiva tento překlad dostačuje.

¹⁶ Druh základní bílé omáčky (světlá jíška podlitá mlékem s přidáním cibule a určitého koření).

¹⁷ Pokrm byl pojmenován po Louisovi de Béchamel, slovo bylo poprvé použito roku 1796 (Merriam-Webster, www.learnersdictionary.com).

¹⁸ Tento pokrm patří mezi vánoční cukroví, přidává se do něj ovoce, skořice a citronová kůra (Hrubá, Raboch, 1990, s. 389).

4.2.3 Eva Ruxová

Také tato překladatelka výraz *ragout* počeštila: „Pan Hurst, vedle nějž Elizabeth seděla, byl člověk pohodlný, jehož životní zájmy se omezily na jídlo, pití a hraní karet – a když zjistil, že ona dává přednost prostému jídlu před ragú, neměl už nic, o čem by s ní mluvil.“ (Austenová, 2011, s. 40) Překlad výrazu *plain dish* jako *prosté jídlo* je svým významem téměř totožný s originálem.

Ruxová se vyhýbá slovu *polévka*, nahrazuje ji taktéž slovem *bešamel*, barvu však, na rozdíl od Kondrysové, ponechává: „Hned jak Nichollsová navaří bílou bešamelovou omáčku, rozešlu pozvánky.“ (Austenová, 2011, s. 64) Tato verze tedy obsahuje části obou předchozích překladů. Avšak vzhledem k tomu, že bešamel má v naprosté většině bílou či velmi světlou barvu, je slovo *bílá* nadbytečné. Rozdíl mezi bešamelem a polévkou byl již zmíněn.

Překlad spojení slov *dressing a salad and cucumber* je u Ruxové naprosto stejný s verzí Kondrysové: „Obě děvčata tu byla již hodinu a spokojeně trávila čas návštěvou modistky na protější straně ulice, pozorováním vojáka na stráži a přípravou salátu s okurkami.“ (Austenová, 2011, s. 251) Celá věta je velmi podobná překladu Kondrysové, argumentace pro tuto větu tedy již byla uvedena.

U Ruxové se čtenář setkává s odlišným přístupem k překladu slova *muffin*: „Chvillemi však nacházel laskavou posluchačku v paní Philipsové a díky její hostitelské pozornosti byl bohatě zásoben vdolečky a naléván kávou.“ (Austenová, 2011, s. 89) *Vdoleček* je sice *muffinu* podobný tvarem, ovšem liší se v přípravě – vdolečky se smaží, zatímco muffiny jsou pečené. Tento překlad výrazu *muffin* je však plně dostačující. Citovaná věta je na rozdíl od verzí Šimkové a Kondrysové psaná moderním jazykem, pro současného čtenáře je tedy nejlépe srozumitelná.

Překlad výrazu *mince pie* je zde stejný jako u Kondrysové: „Asi ji doma potřebovali, aby pomohla upéct biskupský chlebiček.“ (Austenová, 2011, s. 51) Komentář s argumenty k této verzi překladu již byl uveden.

4.3 Územní rozdělení

4.3.1 Božena Šimková

Původní výraz *county*, tedy hrabství, je zde přeložen jako *kraj*: „V celé Anglii není krásnějšího kraje nad Derbyshire.“ (Austenová, 1949, s. 47) Tyto pojmy jsou si významově velmi podobné, avšak pro Anglii je členění na hrabství typické. Zatímco v čele hrabství stojí hrabě, v čele kraje je hejtman, funkci rozdělení země na menší správní jednotky plní hrabství i kraj. Na českém území je nyní zažité rozdělení na kraje, což je možným důvodem pro záměnu. V době vzniku knihy však bylo v Čechách běžné označení *panství*¹⁹. Český čtenář s největší pravděpodobností slova *hrabství* i *panství* chápe naprosto správně, jeden z těchto výrazů by tedy byl vhodnější jako překlad pojmu *county*.“

4.3.2 Eva Kondrysová

Kondrysová se pojmu *kraj* či *hrabství* umně vyhýbá: „V celé Anglii není tak krásně jako v Derbyshiru.“ (Austenová, 2009, s. 43) Tato věta nepostrádá nic z významu, ovšem ochuzuje čtenáře o náhled do anglických reálií. Čtenářstvo také nemusí rozpoznat, zda je Derbyshire město, vesnice či větší území. Na rozdíl od obou zbylých porovnávaných překladů se překladatelka kvůli vynechání apelativa *kraj* či *hrabství* nevyhnula skloňování toponyma *Derbyshire*.

4.3.3 Eva Ruxová

V tomto překladu se setkáme se stejným překladem slova *county*, jako tomu bylo u Šimkové, tedy *kraj*: „V celé Anglii není krásnější kraj než Derbyshire.“ (Austenová, 2011, s. 44) Tato věta je téměř totožná s verzí od Šimkové, důvody pro použití původního významu slova *county* tedy již byly předloženy. Díky použití slova *kraj* se však Ruxová, stejně jako Šimková, vyhýbá skloňování místního jména *Derbyshire*.

¹⁹ Za feudalismu – správní jednotka velké rozlohy, např. jihočeské, panství Rožmberků (Filipec et al., 2001, s. 261). V první polovině 19. století, kdy byla Pýcha a předsudek poprvé vydána, bylo rozdělení na panství v Čechách běžné (Semotanová, 2011).

4.4 Hudební nástroje

V rámci knihy je několikrát zmiňována hra na klavír, přičemž v originálu se tento nástroj zmiňuje buď pouze jako *instrument*, tedy nástroj, nebo jako *pianoforte*, na které hyperonymum *instrument* v textu odkazuje. Výraz *piano* se v původní verzi nevyskytuje ani jednou.

4.4.1 Božena Šimková

Šimková slovo *instrument* nahrazuje výrazem *piano*: „Půjdu otevřít piano, Elizo, a ty dobře víš, co to znamená.“ (Austenová, 1949, s. 30) *Pianoforte* je přeloženo dvěma způsoby, buď jako *piano*²⁰, nebo jako *klavír*²¹: „A hraje tak výtečně na piano!“ (Austenová, 1949, s. 47) „I otevřeli tedy klavír, a pan Darcy toho nelitoval.“ (Austenová, 1949, s. 71)

Vyskytují-li se výrazy *instrument* a *pianoforte* v jedné větě, využívá překladatelka synonymie slov *piano* a *klavír*: „A poněvadž nemá doma piano, nabídla jsem jí, aby přicházela denně do Rosingsu si přehrávat na klavíru, který stojí v pokoji paní Jenkinsové: v té části domu nebude nikomu překážet, víte.“ (Austenová, 1949, s. 209) Pro dnešního čtenáře je nahrazení výrazu *pianoforte* novějšími pojmy významově srozumitelnější.

4.4.2 Eva Kondrysová

Kondrysová *instrument* hned od počátku nahrazuje výrazem *fortepiano*, které má stejný význam jako *pianoforte*: „Elizo, jdu otevřít fortepiano, a ty víš, co to znamená.“ (Austenová, 2009, s. 27) Slovo *pianoforte*, které se vyskytuje v originálu, je nahrazeno pouze pojmem *klavír*: „Na klavír hraje nádherně.“ (Austenová, 2009, s. 43) „Jelikož paní Hurstová nic nenamítala, otevřeli klavír a Darcy toho po krátké chvíli přestal litovat.“ (Austenová, 2009, s. 65)

Instrument a *pianoforte* v rámci jedné věty pak tato překladatelka řeší opakováním slova *klavír*: „Už kolikrát jsem se zmiňovala i tuhle slečně Bennetové, že nebude hrát

²⁰ Piano je francouzské a anglické pojmenování pro italské slovo pianoforte (Modr, 1977, s.70).

²¹ Klavír je české pojmenování pro italské slovo pianoforte (Modr, 1977, s.70).

dokonale, dokud nebude cvičit; u Collinsových sice není klavír, ale nemám nic proti tomu, a to jsem jí také pověděla, aby chodila sem a hrála na klavíru v pokoji paní Jenkinsové.“ (Austenová, 2009, s. 182) Toto opakování se zdá být zbytečné vzhledem k faktu, že při první zmínce Kondrysová nástroj pojmenovala jako *pianoforte*, dále je však vždy přeložen jako *klavír*, s výjimkou překladu slova *instrument* jako *piano* v jediné větě v celé knize: „Však na ni vedle v pokoji čeká nové piano – právě je přinesli – koupil jí je náš pán.“ (Austenová, 2009, s. 255) Význam textu je nezměněn, avšak čtenář přichází o rozmanitý způsob vyjadřování.

4.4.3 Eva Ruxová

Ve verzi od Ruxové se čtenář setká s překladem slov *instrument* i *pianoforte* jako *klavír*: „Jdu ke klavíru, Elizo, a víš, co bude následovat.“ (Austenová, 2011, s. 27) „Jak skvěle hraje na klavír.“ (Austenová, 2011, s. 44)

Zatímco v originálu jsou v rámci jedné věty výrazy pro *klavír* různé (*instrument* a *pianoforte*), v překladu Ruxové se slovo *klavír* dvakrát opakuje: „A třebaže paní Collinsová nemá klavír, bude slečna Bennetová velmi vítaná, jak už jsem jí řekla, když přijde každý den do Rosingsu a zahraje si na klavír v pokoji paní Jenkinsové.“ (Austenová, 2011, s. 201) U Ruxové je tedy rozmanitost, co se týče názvů hudebních nástrojů, nejmenší.

4.5 Tanec

4.5.1 Božena Šimková

V na přelomu 18. a 19. století byl tanec jedním z nejdůležitějších prvků společenské zábavy – na plesech, společenských sešlostech apod. Zajímavým faktem je, že názvy tanců se v knize téměř vůbec nevyskytují, s výjimkou tance *Boulanger*²², který se v Pýše a předsudku objevuje jednou, a skotského tance *reel*²³. Šimková *Boulanger* nepřekládá ani nepočestňuje, užívá ho však v mužském rodě (rozpoznatelnému díky koncovce –a): „Potom

²² Tanec v kruhu, který se tančil na konci večera, když byly páry již unaveny (Jane Austen's World, 2010).

²³ Společenský lidový tanec, který má keltské kořeny (Encyclopaedia Britannica Online, 2015).

tančil se slečnou Kingovou a nato s Mary Lucasovou a zase s Janou a Lízou, a *Boulangera* –“ (Austenová, 1949, s. 16, zvýraznila autorka) Díky kurzívě a ponechání slova v původní podobě čtenář, stejně jako u *ragout*, pozná, že se jedná o cizí skutečnost. Avšak z tvaru slova *Boulangera* nelze poznat, zda je to tanec, pokrm či osoba. Řešením by tak mohla být vysvětlivka či poznámka pod čarou či užití malého počátečního písmena. Problémem je navíc nespojitelnost předmětu v instrumentálu (*se slečnou Kingovou, s Mary Lucasovou, Janou a Lízou*) a v dativu (*Boulangera*) pomocí slučovacího poměru.

Také tanec, který se v originálu nazývá *reel*, přináší tři různé přístupy k překladu. V knize je zmiňována skotská podoba tohoto tance. Šimková je svým překladem nejblíže významu věty v originálu: „Slečno Bennetová, neláká vás chopit se této příležitosti a zatančit si nějaký skotský tanec?“ (Austenová, 1949, s. 63) Nahrazení slova *reel*, které ve smyslu tance nemá český ekvivalent, hyperonymem *skotský tanec*, by bylo velmi vhodné, kdyby však překladatelka nepoužila neurčitého zájmena *nějaký*. Tím se *reel*, tedy konkrétní skotský tanec, mění na skotský tanec obecně, význam se tak posouvá. Důvodem pro použití neurčitého zájmena mohl být záměr vytvořit dialog podobný běžné komunikaci. Z významového hlediska by však bylo vhodnější použití ukazovacího zájmena *tento* – vzhledem k tomu, že s melodií se pojil konkrétní skotský tanec.

4.5.2 Eva Kondrysová

Na rozdíl od Šimkové, u které čtenář se znalostí dobových reálií pozná, že výraz *Boulangera* je tanec, Kondrysová dezinterpretuje význam věty: „Třetí kousek tančil se slečnou Kingovou, čtvrtý s Marií Lucasovou, pátý znovu s Jane a šestý s Lízinkou a pak s Boulangerovou.“ (Austenová, 2009, s. 15) Ve větě se tak najednou objevuje postava, se kterou se čtenář dosud nesetkal, a neví tedy, o koho se jedná, ani jakou má v příběhu funkci. Záměna cizího názvu tance za osobu vyplývá z překladatelčina chybného pochopení věty.

Kondrysová se vyhýbá počeštění slova *reel*, nahrazuje ho pojmem *kolo*: „Nepociťujete chuť využít této příležitosti a zatančit si kolo, slečno?“ (Austenová, 2009, s. 57) Samotné slovní spojení *zatančit si kolo* u čtenářů pravděpodobně neevokuje nic, co by bylo podobné skotskému tanci. Několik řádků nad citovanou větou je ovšem zmíněno, že

slečna Bingleyová hrála živou skotskou melodii. Čtenář si tedy typ tance i jeho povahu může odvodit z kontextu.

4.5.3 Eva Ruxová

Stejně jako Kondrysová i Ruxová dezinterpretuje význam věty záměnou tance *Boulanger* s osobou: „Třetí tančil se slečnou Kingovou, čtvrtý s Marií Lucasovou, pátý znovu s Jane a šestý s Lizzy, a s Boulangerovou –“ (Austenová, 2011, s. 13) Interpretační problémy vyplývající z tohoto překladu již byly zmíněny.

Ruxová slovo *reel* nahrazuje výrazem *skočná*²⁴: „Nemáte chuť chopit se této příležitosti a zatančit si skočnou?“ (Austenová, 2011, s. 60) Nejen, že se jedná o tanec ryze český, ale navíc je to tanec mužský – z hlediska reálií tedy tyto dva pojmy nejsou v žádném případě zaměnitelné. Z hlediska porozumění textu by byla záměna tance za jiný druh tance možná, avšak málokterý čtenář by byl schopný si představit upjatého a pyšného pana Darcyho tančit skočnou.

Ruxová (na rozdíl od Šimkové a Kondrysové) vynechává skutečnost, že jeden tanec trval půl hodiny: „Tento pán si obvykle na takovouto zábavu nepotrpí, jistě však nemá námitek a zatančí si.“ (Austenová, 2011, s. 29) Významově se text nemění, avšak čtenář je ochuzen o zajímavou reálii (vzhledem k tomu, že v současné době jsou zvyky v této oblasti zcela odlišné – jeden tanec trvá o poznání kratší dobu).

4.6 Míry

4.6.1 Božena Šimková

Při překládání délkových měr bylo ve všech třech srovnávaných překladech využito stejného přístupu. Výraz *mile*, tedy míle²⁵, je přeložen doslovně: „Vesnice Longbourn

²⁴ Skočnou je nazýván český skočný mužský tanec prestižního rázu. Je to starobylý tanec, jehož původ sahá hluboko do minulosti. Jednotliví tanečníci se v něm snaží co nejvýše do taktu vyskakovat a sáhnout přitom na podpatek pravé nebo levé nohy. Skočná je rozlišována ve třech podobách – chlapec skáče před muzikou sám; chlapec vyskakuje s pomocí dívky; chlapec vyskakuje za pomoci dvou dívek (Hanácké Slovácko – o lidovém zpěvu a hudbě, www.kroje.hustopece.sweb.cz).

²⁵ 1 míle = 1 609 metrů (jednotky.cz)

ležela jenom míli od Merytonu; byla to velmi příhodná vzdálenost pro mladé dámy, a zpravidla třikrát i čtyřikrát do týdne je to zlákal, aby zašly do Merytonu navštívit tetu a obchod s módním zbožím přímo proti jejímu obydlí.“ (Austenová, 1949, s. 35) Český čtenář pravděpodobně ví, nebo alespoň tuší, jak dlouhá je míle, příslovce *jenom* v citované větě navíc zdůrazňuje, že se jedná o krátkou vzdálenost. Také hojnost návštěv Merytonu dokazuje, jak zanedbatelná vzdálenost to pro dívky byla. Avšak poznámka pod čarou či vysvětlivka s převodem míle na kilometry by byla pro upřesnění významu vhodná.

K popisu Elizabethiny spodničky byl v originálu použit výraz *six inches (deep in mud)*, tedy šest palců²⁶. Šimková používá pojem *coul*, který je k pojmu *palec* synonymní: „Nenadsazuji, ale měla na ní alespoň šest coulů vysoko bláta.“ (Austenová, 1949, s. 44) Použití slova *coul* dodává textu historickou konotaci. Vysvětlivka by byla opět vhodná, i když neznalost přesné délky této jednotky porozumění nebrání. Zajímavý je rozdíl mezi slovem *deep* v originálu a překladem tohoto výrazu jako *vysoko*. Doslovný překlad (hluboko) by v češtině nebyl možný.

4.6.2 Eva Kondrysová

Překlad slova *mile* jako míle byl již zmíněn. Kondrysová však nevelkou vzdálenost, jakou míle pro tehdejší obyvatele venkova představovala, vyjádřila jinak než Šimková: „Víska Longbourn ležela asi míli za Merytonem, což bylo pro slečny Bennetovy velmi příhodné; třikrát až čtyřikrát do týdne zatoužily se tam vypravit a složit poklonu paní tetince i modistce sídlící přes ulici.“ (Austenová, 2009, s. 32) Adjektivum *příhodné* se vztahuje k první větě souvětí, tím je poukázáno na krátkou vzdálenost.

Kondrysová neužívá pojem *palec* ani *coul* k popisu spodničky: „Doufám, že sis všimla její spodničky, měla ji určitě nejméně deset čísel vymáchanou v blátě a stáhla si sukni, aby to nebylo vidět, jenže to nebylo nic platné.“ (Austenová, 2009, s. 40) Setkáváme se zde s převedením míry na délkovou jednotku známější českým čtenářům – centimetr. I když převod není přesný, čtenář si dokáže představit, jak velká část spodničky byla od bláta. Použitím hovorovějšího výrazu *číslo* navíc dodává větě podobnost s běžnou komunikací.

²⁶ 1 palec = 2,54 centimetrů (jednotky.cz)

4.6.3 Eva Ruxová

Ruxová také překládá slovo *mile* jako míle: „Vesnice Longbourn ležela jen míli od Merytonu, což byla velmi příhodná vzdálenost pro slečny Bennetovy, které obvykle zatoužily se tam třikrát nebo čtyřikrát týdně vydat a navštívit tetu i modistku, jejíž krám byl zrovna přes ulici.“ (Austenová, 2011, s. 32) Blízkost vesnic je zde naznačena příslovcem *jen*.

Ruxová stejně jako Šimková používá originální jednotku, ovšem ne v překladu *coul*, ale *palec*: „Doufám, že sis toho všimla, měla ji dole celou zablácenou aspoň do výšky šesti palců, tím jsem si jistá.“ (Austenová, 2011, s. 41) Termín *palec* porozumění (i přes absenci vysvětlivky či poznámky pod čarou) neškodí. Příslovce *dole* je zde použito nadbytečně.

4.7 Měna

4.7.1 Božena Šimková

Různý přístup k překladu můžeme sledovat u pojmenování měny. Pojem *pound*, libra, je ve všech třech srovnávaných překladech nahrazen slovem *libra*, Šimková k němu však připojuje výraz *šterlinky*: „Otec paní Bennetové býval notářem v Merytonu a odkázal jí čtyři tisíce liber šterlinků.“ (Austenová, 1949, s. 35) Termín *libra šterlinků* přesně kopíruje původní název měny *pound sterling*. (libra šterlinků) V originálu se však slovo *sterling* nevyskytuje. Porozumění přidání slova *šterlinky* nevádí, navíc dodávají konotaci historického textu. Vysvětlivka s informací, kolik bylo tehdy běžné věno či roční renta, by byla vhodná.

U dílčí měny, šilinku²⁷ (v originálu *shilling*), je přístup překladatelek jednotný. Všechny zvolily doslovný překlad – *šilink*. Ani u jedné z nich také nenalezneme vysvětlivku či poznámku pod čarou s informací, jak velká část libry to byla či zda šlo o částku velkou nebo malou. U Šimkové je tato skutečnost naznačena kontextem, do kterého je slovo *šilink* zasazeno: „Vím velmi dobře, madame,“ začal, „že zasedne-li někdo ke karetnímu stolku, musí již počítati s takovým nebezpečím. Na štěstí se nenacházím

²⁷ 1 šilink = 12 pencí, 1/12 libry – libra tedy měla 240 pencí (Encyclopaedia Britannica Online, 2015).

v takovém postavení, aby ztráta pěti šilinků pro mě něco znamenala.““ (Austenová, 1949, s. 102) Tím je čtenáři napovězeno, že tato suma peněz pro vyšší vrstvy mnoho neznamena, pro vrstvy nižší však ano. Tuto větu však říká pan Collins, proto si čtenář nemůže být jistý, zda tomu tak skutečně je – vzhledem k faktu, že většina toho, co pan Collins v knize říká, je ironie zamýšlená autorkou. Tuto ironii můžeme pozorovat nejen v jeho snaze dostat se do vyšší společnosti pomocí neustálého odvolávání se na svou známost s lady Catherine de Bourgh (která ho považuje pouze za zpestření svého času) a jeho oddanosti k ní, ale i v neomalenosti a vtíravosti (ve snaze vést konverzaci s lidmi z vyšší společnosti). Collinsova žádost o ruku Elizabeth je dokonce jednou z nejkomičtějších scén v knize. Podle Enrightové je pan Collins pokračováním výstředních komických postav z raných prací Austenové. Jeho prostřednictvím „zkarikovala absurditu servilní nadutosti“. (Enrightová, 2014, s. 10)

Další měnou, jež se však objevuje pouze v překladu Šimkové, je *groš*: „Jenom že nám musíte na tuhle hostinu půjčit peníze: utratily jsme u modistky všechno do posledního groše.““ (Austenová, 1949, s. 263) V originálu se v této větě žádný název měny neobjevuje, zmíněno je pouze to, že dívky utratily všechny peníze, které měly. Anglický ekvivalent ke slovu *groš* (*groat*²⁸) se v knize vůbec nevyskytuje – v Anglii se přestal užívat v 17. století (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011). Z historického hlediska sice *groš* do kontextu knihy nepatří, ovšem v českém prostředí je spojení *utratit do posledního groše* frázem, navíc je tato měna natolik známá, že význam textu zůstane zachován.

Když je v textu explicitně vyjádřena mince *sixpence*²⁹, Šimková ji do překladu nezahrne: „Spočítaly bychom náraz, jakou částku strýci dlužíme, kdybychom se mohly dopídit, kolik činily Wickhamovy dluhy a kolik bylo připsáno Lydii k dobru,“ rozumovala Eliška.“ (Austenová, 1949, s. 365) Z věty se tak vytrácí fakt, že Wickham nemá vůbec žádné peníze – tato skutečnost je zde naznačena pouze implicitně. Slovo *rozumovala* má navíc negativní příznak, který se v originálu neobjevuje – tento výraz je vyjádřen slovem *said*, které je v angličtině naprosto neutrální.

²⁸ Anglický *groat* měl odnotu čtyř pencí (Merriam-Webster, www.learnersdictionary.com).

²⁹ Mince v hodnotě šesti pencí (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011).

Pojem *farthing*³⁰, tedy halíř, Šimková překládá také jako *groš*: „To si myslím, že nikoli,“ přitakal otec. „A Wickham by byl věru blázen, kdyby požadoval o groš méně než deset tisíc liber.“ (Austenová, 1949, s. 364) Tato záměna vzhledem k malému rozdílu v hodnotách mincí nemění význam věty. V citované větě také nenalezneme výraz *šterlinky* v postpozici slova *liber*.

4.7.2 Eva Kondrysová

Pound je u Kondrysové přeloženo pouze jako *libra*: „Její otec býval advokátem v Merytonu a odkázal jí čtyři tisíce liber.“ (Austenová, 2009, s. 32) Tato možnost překladu na ničem nepřidává ani neubírá, pro dnešního čtenáře je srozumitelnější než celý název měny, který se dnes již v běžné komunikaci neužívá.

Jak již bylo zmíněno, výraz *shilling* je nahrazen českým ekvivalentem *šilink*: „Vím dobře, drahá madam,“ pravil, „že člověk, jenž usedá ke karetnímu stolku, je v jistém smyslu hříčkou náhody – a já zaujímám naštěstí takové postavení, že si kvůli pěti šilinkům nemusím dělat těžkou hlavu.“ (Austenová, 2009, s. 92) Zde je ironie ve větě pana Collinse patrnější, avšak tento fakt nic nemění na tom, že pro vyšší vrstvy pět šilinků nic neznamenalo, a čtenář si tak dokáže velmi dobře představit, o jaký obnos peněz se jedná.

Kondrysová také užívá *groše*, ovšem v jiném kontextu než Šimková. V tomto překladu je *groš* použit místo anglického výrazu *sixpence*: „Jestli se někdy dozvíme, jaké měl Wickham dluhy,“ pravila Elizabeth, „a kolik dostala sestra upsáno, budeme si moct přesně spočítat, co pro ně strýc Gardiner udělal, protože Wickam nemá ani groš.“ (Austenová, 2009, s. 311–312) Argumentace pro tento výraz již byla zmíněna, vzhledem k malému hodnotovému rozdílu pojmů *groat* a *sixpence* není význam věty změněn.

V této verzi knihy překladatelka výrazu *farthing*, tedy *halíř*, vynechává: „No,“ said her father; „Wickham’s a fool if he takes her with a farthing less than ten thousand pounds.“ (Austen, 2010, s. 292) „Jistěže ne!“ pravil otec. „Wickham by byl blázen, kdyby šel pod deset tisíc.“ (Austenová, 2009, s. 311) Tento překlad citované věty připomíná běžnou komunikaci více než překlad Šimkové. Vynechání slova *farthing* hodnotíme jako

³⁰ Mince v hodnotě čtvrtiny pence (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011).

nejlepší řešení (jeho přítomnost ve větě není nezbytná, a tak je pro čtenáře tato verze nejsrozumitelnější a nejpřirozenější).

4.7.3 Eva Ruxová

Stejně jako u Kondrysové, také v tomto překladu se setkáváme s překladem výrazu *pound* jako *libra*: „Její otec býval advokátem v Merytonu a odkázal jí čtyři tisíce liber.“ (Austenová, 2011, s. 32) Citovaná věta je totožná s překladem Kondrysové. Komentář s argumenty pro tuto verzi překladu byl již zmíněn.

U Ruxové můžeme znovu pozorovat nahrazení původního pojmu *shilling* výrazem *šilink*: „Vím velmi dobře, drahá paní, že když člověk zasedne ke kartám, musí počítat s tím, že vždycky nevyhraje. Naštěstí jsem v takové finanční situaci, že si pro pět šilinků těžkou hlavu dělat nemusím.“ (Austenová, 2011, s. 97) V této verzi je ironie méně zřetelná, ovšem citované věty mají (vzhledem k hodnotě šilinku) stále stejný význam, který už byl předložen.

Na rozdíl od Šimkové i Kondrysové se v překladu Ruxové setkáme s výrazem *halíř* místo *sixpence*: „Kdybychom se mohli dozvědět, jak velké byly Wickhamovy dluhy,“ řekla Elizabeth, „a kolik bylo upsáno sestře, mohli bychom přesně zjistit, co pro ně strýček Gardiner udělal, protože Wickham nemá ani halíř.““ (Austenová, 2011, s. 343) Anglický ekvivalent ke slovu *halíř* je *farthing*. *Sixpence* i *farthing* byly mince velmi malé hodnoty, význam věty je tedy i v tomto překladu zachován. Na rozdíl od anglického groše, halíř se v Anglii používal až do 20. století (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011). V citované větě je navíc jiný podmět než u Šimkové, která předpokládala podmět rodu ženského v plurálu. Kondrysová se vyhýbá podmiňovacímu způsobu a tím i určením rodu podmětu.

Když se však v knize objevuje slovo *farthing*, Ruxová (stejně jako Kondrysová) výraz *halíř* vynechává: „Ne,“ souhlasil otec. „Wickham by byl blázen, kdyby to udělal za míň než deset tisíc liber.““ (Austenová, 2011, s. 342) Význam věty je opět stejný s originálem, není tedy důvod slovo *halíř* používat. U Ruxové by se navíc tento výraz na další straně opakoval, toto řešení tedy hodnotíme kladně.

4.8 Zaměstnání

Vzhledem k charakteru britské společnosti přelomu 18. a 19. století, kde člověk, který musel pracovat, nebyl hoden vyšších vrstev společnosti, se v knize nevyskytuje příliš typů zaměstnání.

4.8.1 Božena Šimková

Slovo *attorney*, nyní právní zástupce či advokát, je v této verzi překladu nahrazeno výrazem *notář*: „Zmiňovala ses tuším, že jeden její strýc je notářem v Merytonu.“ (Austenová, 1949, s. 45) Pojmy notář a advokát však nejsou synonymní a z právního hlediska by neměly být zaměňovány, i když z pohledu čtenářského porozumění tato záměna textu neškodí. Podle Online Etymology Dictionary mělo dříve slovo *attorney* význam někoho, kdo zastupuje něčí zájmy (www.etymonline.com). Pomocí adjektiv jako *private* či *public* může být výraz zpřesněn, v Pýše a předsudku se však setkáváme pouze s pojmem *attorney* bez jakéhokoli doplnění.

Dalším zaměstnáním je *obchodník*, který je v originálu vyjádřen výrazem *in business*. „A tyto vážné námitky patrně spočívaly hlavně v tom, že jeden Janin strýc je pouhý venkovský notář a druhý jen obchodník v Londýně.“ (Austenová, 1949, s. 225) Ani jedno z těchto zaměstnání nebylo společensky významné, což je naznačeno výrazy *pouhý* a *jen*. Výraz *obchodník* se u Šimkové objevuje také jako překlad sousloví *in a respectable line of trade*: „Její bratr pak byl v Londýně váženým obchodníkem.“ (Austenová, 1949, s. 35)

Milliner je označení pro osobu, která vyrábí či prodává dámské klobouky (Merriam-Webster, www.learnersdictionary.com). Šimková ve svém překladu tuto profesi správně nazývá *modistka*: „Jenom že nám musíte na tuhle hostinu půjčit peníze: utratily jsme u modistky všechno do posledního groše.“ (Austenová, 1949, s. 263) Obchod s klobouky (*milliner's shop*) však překládá jako *obchod s módním zbožím* či *módní obchod*: „(...); ale čas prý jí uběhl docela příjemně, neboť nakupovaly něco v protějším módním domě a bavily se pozorováním vojáka na stráž; (...)“ (Austenová, 1949, s. 263) Poprvé se *obchod s módním zbožím* objevuje již v sedmé kapitole, slovo *modistka* až v kapitole třicáté deváté.

Zpočátku tedy čtenář neví, že se jedná o obchod s klobouky. Tato skutečnost však nemá vliv na porozumění textu.

Další profesí je *clerk*. Podle Merriam-Webster (www.learnersdictionary.com) se jedná o úředníka, který je zodpovědný za korespondenci, záznamy či zprávy. Šimková slovo *clerk* překládá jako *písař*: „Měla ještě sestru, a ta byla provdána za nějakého pana Philipse, jenž býval písařem u jejího otce a podědil jeho notářskou kancelář.“ (Austenová, 1949, s. 35) Tento překlad je plně dostačující, český čtenář přesně ví, jaký typ zaměstnání si má představit. Šimková také jako jediná ze tří námi porovnávaných překladatelek zachovala neurčitým zájmenem *nějaký* původní výraz *a Mr. Philips*. Použití neurčitého členu před jménem je v angličtině velmi nezvyklé, ponechání významu neurčitosti či neznalosti tedy hodnotíme kladně.

Také u slova *apothecary* (lékárník) se setkáme s různými přístupy k překladu. Šimková k tomuto výrazu při první zmínce o lékárníkovi přidává i jeho jméno (pravděpodobně proto, aby při dalším zmiňování této osoby nedošlo k nedorozumění): „O něco později se dostavil lékárník Jones; když nemocnou vyšetřil, prohlásil, že jde o vážné nachlazení a že je nutno se podrobit přísnému léčení.“ (Austenová, 1949, s. 42) Když se slovo lékárník v originálu objevuje podruhé, v překladu je pouze jméno: „Vzpírala se tedy vší mocí Eliščině návrhu, aby si Janu odvezla domů; a pan Jones, jenž v tutéž dobu nemocnou navštívil, to také nepokládal za moudré.“ (Austenová, 1949, s. 51) Toto nahrazení profese jménem nebrání porozumění, význam věty zůstává stejný s originálem.

4.8.2 Eva Kondrysová

Na rozdíl od Šimkové, Kondrysová překládá pojem *attorney* doslovně (a v tomto případě tedy správně), tedy jako *advokát*: „Sama jsi ale přece tvrdila, pokud se nemýlím, že jejich strýc je v Merytonu advokátem.“ (Austenová, 2009, s. 41)

Také v tomto překladu se setkáme s překladem slov *in business* jako *obchodník*: „„Rodina měla proti dotyčné slečně vážné námitky,“ pravil plukovník Fitzwilliam a ty námitky spočívaly pravděpodobně na skutečnosti, že jeden její strýček je venkovský advokát a druhý obchodník v Londýně.“ (Austenová, 2009, s. 195) I přes fakt, že Kondrysová čtenáři nepomáhá slovy jako *jen*, *pouhý*, tak jako to činila Šimková,

z kontextu věty je zřejmé, že mít v rodině notáře a obchodníka nebylo ve vyšší společnosti oceňováno. V citované větě je navíc sloveso *spočívat* použito ve špatné vazbě – podle Slovníku spisovné češtiny existuje pouze vazba *spočívat v něčem* (Filipec et al., 2001, s. 406). Na rozdíl od Šimkové, Kondrysová nepřekládá sousloví *in a respectable line of trade* jako *obchodník*: „(...), a bratra, jenž vlastnil solidní obchodní firmu v Londýně.“ (Austenová, 2009, s. 32) Tento překlad je vhodný, věta má stejný význam jako originál.

Kondrysová, na rozdíl od Šimkové, nerozlišuje *milliner's shop* (obchod) a *milliner* (modistka). Tyto výrazy jsou přeloženy jako *modistka*: „Obě se tam asi hodinu zaměstnávaly nákupem u modistky přes ulici, pozorováním vojáka na stráži a přípravou salátu s okurkami.“ (Austenová, 2009, s. 228) Vzhledem k chybějícímu českému ekvivalentu k *milliner's shop* je toto řešení nejvhodnější.

V této verzi knihy se setkáme s překladem zaměstnání *clerk* jako *koncipient*: „Měla sestru a ta se provdala za otcova koncipienta Philipse, který po něm převzal kancelář, a bratra, jenž vlastnil solidní obchodní firmu v Londýně.“ (Austenová, 2009, s. 32) Koncipient je buď nižší správní úředník, nebo pomocník notáře či advokáta. (Linhart, 2004, s. 202) Význam věty zůstává stejný – pan Philips byl podřízeným otce paní Bennetové.

U Kondrysové se čtenář setkává s odlišným překladem slova *apothecary*: „Nechtěla proto ani slyšet, když Jane žádala, aby ji dopravili domů, a ani apatykář, který se vzápětí dostavil, to nedoporučoval.“ (Austenová, 2009, s. 46) Použitím výrazu *apatykář* místo *lékárník* překlad získává historické zabarvení, význam slov je však totožný.

4.8.3 Eva Ruxová

U Ruxové se setkáváme se stejným překladem pojmů *attorney* i *in business* jako u Kondrysové: „„Rodina měla proti dotyčné slečně velmi vážné námitky,“ zněla slova plukovníka Fitzwilliama, a těmito vážnými námitkami byli pravděpodobně jeden její strýc, který byl venkovský advokát, a druhý obchodník v Londýně.“ (Austenová, 2011, s. 216) Celé souvětí je velmi podobné překladu Kondrysové. Překlad námi zkoumaných slov *advokát* a *obchodník* byl již výše hodnocen jako správný. Stejně jako Šimková, Ruxová

překládá vazbu *in a respectable line of trade* jako *obchodník*: „(...), a bratra, který byl váženým obchodníkem v Londýně.“ (Austenová, 2011, s. 32)

Také slovo *milliner* je u Ruxové přeloženo stejně jako u Kondrysové, tedy *modistka*: „Obě děvčata tu byla již hodinu a spokojeně trávila čas návštěvou modistky na protější straně ulice, pozorováním vojáka na stráži a přípravou salátu s okurkami.“ (Austenová, 2011, s. 251) Když se však v textu objeví *milliner's shop*, Ruxová nahrazuje chybějící český výraz vedlejší větou: „(...) a navštívit tetu i modistku, jejíž krám byl zrovna přes ulici.“ (Austenová, 2011, s. 32)

Ruxová využívá třetí možnost překladu slova *clerk* – *úředník*: „Měla sestru, provdanou za otcova úředníka pana Philipse, který po něm převzal kancelář, a bratra, který byl váženým obchodníkem v Londýně.“ (Austenová, 2011, s. 32) Tato verze zachovává skutečnost, že pan Philips byl podřízený otce paní Bennetové, a je tedy akceptovatelná.

V tomto překladu se setkáváme se spojením dvou předchozích přístupů k překladu slova *apothecary* – nejprve se objevuje výraz *lékárník*, poté *apatykář*: „Přišel lékárník, vyšetřil pacientku a prohlásil, jak se čekalo, že je velmi silně nachlazená a že je třeba nemoc zdolat.“ (Austenová, 2011, s. 38–39) „Ani apatykář, který přišel skoro ve stejnou dobu, to nepovažoval za rozumné.“ (Austenová, 2011, s. 48) Kromě již zmíněné argumentace k různým překladům pojmu *apothecary* si může čtenář povšimnout skutečnosti, že lékárník byl zavolán i k méně závažným onemocněním místo lékaře.

4.9 Rytířství

4.9.1 Božena Šimková

Od 18. století se v Anglii titul *Sir*, tedy člen rytířského řádu, uděluje i za zásluhy v různých oblastech, ne pouze za vojenské zásluhy, jako tomu bylo dříve. (www.heraldica.com) Jak můžeme spatřit u Sira Williama Lucase, po zažádání u krále mohl být muž ve vyšším postavení na rytíře povýšen. Český čtenář však tuto skutečnost pravděpodobně nezná a při interpretaci věty, kterou nacházíme v překladu Šimkové, ani nemá šanci se tento fakt dozvědět: „Okolnost, že měl jednou jako starosta města příležitost pozdravit krále, zjednala mu šlechtický titul.“ (Austenová, 1949, s. 22) Z citované věty

vyplývá, že pouhé pozdravení krále mohlo mít za následek obdržení šlechtického titulu, což z historického hlediska není možné³¹. Jedná se tedy o ironii, která je dobře pochopitelná i v překladu.

Důvodem k dezinterpretaci je nejspíše slovo *address*, které je v originálu použito – může znamenat *oslovit někoho* či *obrátit se na někoho*. (Collyah, 2006, s. 26) Citovaná věta, i když má pozměněný význam, na rozdíl od překladu Kondrysové a Ruxové naznačuje, že William Lucas i přes svůj titul nebyl brán vyššími vrstvami jako rovnocenný šlechtic. Důvodem nepřijetí do vyšší společnosti byl způsob získání titulu.

Slovní spojení *honour of knighthood*, které je v originálu použito, je u Šimkové nahrazeno pojmem *šlechtický titul*. V překladu sice chybí výraz *rytířství* (význam původního *knighthood*), ovšem ani významově ani z hlediska porozumění se nic nevytrácí a nemění.

Z hlediska dobového kontextu by bylo možné nahrazení spojení *honour of knighthood* za český ekvivalent *rytířské ostruhy*. Pro současného čtenáře by však toto slovní spojení bylo nejasné, proto je lepší volbou spojení slov *šlechtický titul*.

4.9.2 Eva Kondrysová

Kondrysová se, stejně jako Ruxová, v popisu získání šlechtického titulu shoduje s originálem: „Sir William Lucas se původně zabýval obchodováním v městě Merytonu, domohl se slušného jmění a v době, kdy tam starostoval, vyslyšel král jeho žádost a povýšil ho do šlechtického stavu.“ (Austenová, 2009, s. 20) Stejně jako v originálu, i zde je zmíněno, že William Lucas obdržel titul po zažádání u krále.

Slovo *address* je v tomto překladu přeloženo správně z hlediska kontextu, tedy ve významu *obrátit se na někoho*. Podtón, který čtenáři napovídá, že získání šlechtického titulu Williama Lucase nebylo ostatními vnímáno kladně, je v překladu Kondrysové méně zřejmý. Slovo *vyslyšel* naznačuje, že se sir Lucas musel ponížit prosbou u krále.

³¹ Od středověku mohli muži získat rytířství i za činnost ve vysoké politice či za to, že patřili do vyšší šlechty (Encyclopaedia Britannica Online, 2015).

Interpretace Šimkové tedy významově přidává příznak, díky němuž čtenář text lépe pochopí.

Honour of knighthood je zde přeloženo jako *šlechtický stav*, což na rozdíl od překladu Šimkové více odpovídá originálu. Slovo *stav* lépe odpovídá sufixu *hood*, jenž má význam stavu nějaké věci (Cambridge Dictionaries Online). *Šlechtický titul*, s nímž se setkáme u Šimkové, však porozumění neztěžuje.

4.9.3 Eva Ruxová

Jak již bylo konstatováno, Ruxová se v podobě získání šlechtického titulu (stejně jako Kondrysová) shoduje s originálem: „V době svého starostování si podal žádost ke králi a byl povýšen do rytířského stavu.“ (Austenová, 2011, s. 19) Obdržení titulu po zažádání je i zde zachováno.

Výraz *address* je s ohledem na smysl věty přeložen správně. Stejně tomu je i u předchozího hodnoceného překladu od Kondrysové. Ironický podtón však nalezneme pouze v překladu Šimkové.

Se spojením slov *honour of knighthood* se u Ruxové můžeme setkat jako s *rytířským stavem*, což z hlediska významu nejlépe odpovídá originálu. Zahrnuto je slovo *stav*, pro nějž byla argumentace již zmíněna. Ovšem, na rozdíl od Kondrysové a Šimkové, se v tomto překladu objevuje výraz *rytířský*, který přesně reflektuje pojem *knighthood*. Tuto verzi překladu citované věty, tedy i přes absenci ironie, považujeme za nejlepší ze tří hodnocených.

4.10 Vojenská terminologie

4.10.1 Božena Šimková

Nejzásadnějším problémem v překladech vojenských termínů je *red coat*, tedy anglický výraz pro britské vojáky bojující během americké revoluce³² (Merriam-Webster, www.learnersdictionary.com). Jedná se o metonymii, kdy osoba je charakterizována typickým kusem oděvu. Šimková tento výraz upravuje: „Dobře si pamatuji, že bývaly doby, kdy i mne červené sukno okouzlovalo, a mám-li přiznat pravdu, okouzluje mě dodnes.“ (Austenová, 1949, s. 37) Díky kontextu věty čtenář pochopí, že se jedná o spojení slov popisující vojáky, ovšem tento překlad pojmu *red coat* nepokládáme za vhodný. Slovo *sukno* má sice historické konotace, ale v češtině většinou nemá (ani ve spojení s adjektivem *červené*) význam vojenského oděvu, natož vojáka.

Jediným možným spojením českého (respektive rakouského) vojenství a červeného sukna by mohli být rakouští dragouni. Dragoun byl druh jízdního vojáka, který byl při bojích vyslán na nejnebezpečnější místa. Od roku 1773 se zpřísnil nábor mužstva, navíc byl dán počet a druh částí uniformy, které dragouni dostávali – mezi těmito částmi byly i červené kalhoty.

Pojem *officer* (ve vojenské terminologii důstojník, hyperonymum pro slovo *kolonel* – *plukovník*, které se v knize také často objevuje) je v této verzi přeložen správně: „Až dospějí našeho věku, jistě si stejně jako my na důstojníky ani nevzpomenou.“ (Austenová, 1949, s. 37)

Ostatní vojenské výrazy jako *militia* (domobrana), *regiment* (pluk) či *headquarters* (štáb) jsou ve všech třech srovnávaných verzích přeloženy správně, pouze s rozdíly ve slovnědruhové platnosti slova *domobrana* – jednou se jedná o adjektivum, jindy o substantivum. U Šimkové se čtenář setká s adjektivem *domobranecký*: „Zejména poslední doba jim poskytovala zajímavosti a rozptýlení až nazbyt, neboť se v blízkém sousedství ubytoval domobranecký pluk, který tu měl zůstat po celou zimu, a jehož štáb sídlil v Merytonu.“ (Austenová, 1949, s. 36)

³² 1775–1783, proběhla v britských koloniích v Severní Americe, díky revoluci Spojené státy americké získaly nezávislost (Merriam-Webster, www.learnersdictionary.com).

4.10.2 Eva Kondrysová

Kondrysová přeložila výraz *red coat* doslovně: „Vzpomínám si na ty časy, kdy se mi červený kabát také líbil – vlastně se mi v hloubi duše líbí dodnes – a kdyby se nějaký ztepilý mladý plukovník s pěti nebo šesti tisíci ročně zajímal o některou mou dceru, neřekla bych ne.“ (Austenová, 2009, s. 34) V kontextu je toto slovní spojení srozumitelné, avšak bez něj by tento pojem nedával smysl. Přeložením *red coat* slovem či spojením slov, které se v češtině v tomto významu užívají, by bylo vhodnější. Citovaná věta připomíná běžnou komunikaci.

Termín *officer* je u Kondrysové přeložen stejně jako u Šimkové, tedy jako *důstojník*: „Až dospějí do našeho věku, pak, troufám si tvrdit, je nebudou důstojníci zajímat o nic více než nás dva dnes.“ (Austenová, 2009, s. 33–34)

Slova *militia*, *regiment* i *headquarters* jsou, jak již bylo zmíněno, přeložena správně. V této verzi se čtenář setkává se substantivem *domobrana* – ne adjektivem, jak tomu bylo u Šimkové: „V současné době však měly postaráno jak o novinky, tak o spokojenost, neboť do kraje nedávno přitáhl pluk vojenské domobrany, měl se tu zdržet přes zimu a v Merytonu se usídlil štáb.“ (Austenová, 2009, s. 32)

4.10.3 Eva Ruxová

Ruxová využívá stejného způsobu překladu termínu *red coats* jako Kondrysová: „Vzpomínám na doby, kdy se i mně velice líbily červené kabáty – a líbí se mi v hloubi srdce dosud – a kdyby nějaký fešný plukovník s pěti nebo šesti tisíci příjmu ročně chtěl požádat o jednu z mých dcer, neřekla bych ne.“ (Austenová, 2011, s. 34) Argumentace již tedy byla uvedena.

Na rozdíl od Šimkové i Kondrysové tato překladatelka volí odlišný přístup ke slovu *officer*: „Mohu vám říct, že až budou v našem věku, přestanou se jako my o oficíry zajímat. (Austenová, 2011, s. 34) Oficír je synonymum ke slovu důstojník (Linhart, 2004, s. 268), navíc má historickou konotaci. Dnešní čtenář však nemusí znát přesný význam tohoto slova. Pravděpodobně však ví, že se jedná o člena armády.

Termíny jako *militia*, *regiment* a *headquarters* jsou přeloženy stejně jako v obou předchozích verzích: „Do kraje totiž právě dorazil pluk vojenské domobrany, měl tu zůstat přes zimu a jeho štáb se ubytoval právě v Merytonu.“ (Austenová, 2011, s. 32–33) *Domobrana* se opět objevuje jako substantivum.

4.11 Tête-à-tête

4.11.1 Božena Šimková

Výraz *tête-à-tête* znamená důvěrný rozhovor (Linhart, 2004, s. 376). U tří námi srovnávaných překladů se opět setkáme s různými přístupy k přeložení tohoto pojmu. Šimková volí ponechání výrazu v původní podobě: „Než hned příštího rána svůj názor změnil: ještě totiž před snídání ve čtvrt hodinovém tête-à-tête s paní Bennetovou pan Collins začal o své faře a ukončil svoje výklady přiznáním, že si hodlá velitelku pro ni vyhledati v Longbournu.“ (Austenová, 1949, s. 86) V citované větě význam pojmu vyplývá z kontextu, avšak nahrazení českým ekvivalentem by bylo vhodnější.

4.11.2 Eva Kondrysová

Kondrysová tento pojem nejprve vynechává beze změny významu věty: „Drahá přítelkyně, neslitujete-li se nad námi a nepovečeříte-li dnes s Louisou a se mnou, vystavíte nás nebezpečí, že se navzájem do smrti rozkmotříme, neboť dvě ženy nemohou být celý den ponechány samy sobě, aby se nakonec nepohádaly.“ (Austenová, 2009, s. 34)

Při dalších použitích výrazu *tête-à-tête* je využito stejného přístupu jako u Šimkové, avšak pojem je zvýrazněn kurzívou a není v něm použit spojovník: „Nazítří ráno však došlo ke změně, již způsobilo čtvrt hodinové tête à tête s paní Bennetovou před snídání; řeč se nejprve točila kolem jeho fary, nato se jí samozřejmě přiznal, že by pro ni v Longbournu rád našel paní, což ona přijala se souhlasným úsměvem a povšechným povzbuzením, avšak zároveň vyloučila právě tu Jane, kterou měl na mysli.“ (Austenová, 2009, s. 79, zvýraznila autorka) Význam *tête-à-tête* vyplývá z kontextu citované věty – stejně jako u Šimkové. V

této větě je ukazovací zájmeno *tu* použito nadbytečně. Vzhledem k tomu, že se v knize neobjevují dvě postavy se jménem Jane, může být zájmeno pro čtenáře matoucí.

4.11.3 Eva Ruxová

Ruxová používá opačný přístup než Kondrysová – nejprve pojem *tête-à-tête* ponechává v originální podobě: „Drahá přítelkyně, neslitujete-li se nad námi a nepovečeříte dnes s námi, může se stát, že budeme nenávidět jedna druhou do konce života, neboť celý den, který dvě ženy stráví *tête-à-tête*, nikdy neskončí bez hádky.“ (Austenová, 2011, s. 35) V tomto překladu se tedy čtenář setkává s druhým významem výrazu – mezi čtyřma očima, důvěrně (Linhart, 2004, s. 376) – ten však z kontextu věty nevyplývá. V citované větě navíc není zmíněna sestra autorky dopisu (Caroline Bingleyové) Louisa. Text se tak stává nejednoznačným – není jasné, koho bude Caroline Bingleyová nenávidět – zda Jane (která je adresátkou dopisu) či někoho jiného.

Při dalším výskytu *tête-à-tête* je přístup překladatelky jiný. Nahrazuje výraz slovem *rozhovor* či *rozmluva*: „Neboť ve čtvrt hodinovém rozhovoru s paní Bennetovou před snídání, kdy začal o své faře a stočil pak hovor na to, že doufá v Longbournu pro ni najít paní, mu dáma s vlídnými úsměvy a povšechným povzbuzením poradila, aby na Jane nemyslel.“ (Austenová, 2011, s. 83) „Nečekaný rozhovor mezi čtyřma očima je udivil.“ (Austenová, 2011, s. 208) V první citované větě není zdůrazněna důvěrnost rozhovoru, ve druhé ano – díky spojení slov *mezi čtyřma očima*. Čtenář porozumí tomuto překladu lépe než dvěma předchozím srovnávaným.

4.12 Místnosti

Při překladu pojmenování různých místností v domě docházelo ve všech třech námi srovnávaných překladech k nepřesnostem. Největšími problémy se staly výrazy *breakfast-parlour* a *dining-parlour*.

4.12.1 Božena Šimková

Pojmy *breakfast-parlour* i *dining-parlour*, kde slovo *parlour* znamená salonek či přijímací pokoj (Collyah, 2006, s. 764), jsou u Šimkové většinou přeloženy jako jídelna: „Uvedli ji do jídelny, kde krom Jany všichni ještě seděli u snídane, a kde její příchod vzbudil značný rozruch.“ (Austenová, 1949, s. 41) Výraz *seděli u snídane* se v originálu nevyskytuje, Šimková však díky němu zakomponovala první část složeniny *breakfast-parlour* do své verze knihy. Překlad slova *dining-parlour* jako *jídelna* můžeme najít např. v této větě: „Ubírali se za ní do jídelny, prostranné, souměrné a bohatě zařízené to místnosti.“ (Austenová, 1949, s. 292)

Výrazy *breakfast-parlour* a *dining-parlour* jsou však přeloženy i jiným způsobem. *Breakfast-parlour* je nahrazen pojmem *přijímací salonek*: „Byl překvapen, jak prostorností pokoje, tak i nábytkem a prohlásil, že se mu skoro zdá, jako by se ocitl v malém letním přijímacím salonku v Rosingsu – přirovnání, které z počátku nebylo pokládáno za valnou lichotku.“ (Austenová, 1949, s. 91–92) Tato možnost překladu je významově přesnější než *jídelna*. *Dining-parlour* je zaměněn za *obývací pokoj*: „Eliška se z počátku Charlotě divila, proč si k svému dennímu pobytu nevyvolí raději pokoj obývací – místnost to mnohem prostornější a útulnější.“ (Austenová, 1949, s. 203) V případě *dining-parlour* je překlad *jídelna* vhodnější (vzhledem k významu slova *dining*, které je součástí původní složeniny).

4.12.2 Eva Kondrysová

Kondrysová (na rozdíl od Šimkové) ve většině případů dodržuje jeden překlad výrazů *breakfast-parlour* a *dining-parlour*. *Breakfast-parlour* je zde přeloženo pouze jako *ranní salonek*: „Po tomto sdělení se všichni rozesadili a pan Collins, jenž měl možnost se v klidu porozhlédnout a obdivovat, byl natolik uchvácen rozlohou bytu a zařízením, že si – podle vlastních slov – připadal, jako by se ocitl v malém ranním salonku na Rosingsu, kde panstvo v létě snídává; (...).“ (Austenová, 2009, s. 84) Na rozdíl od Šimkové i Ruxové se u Kondrysové v citované větě objevuje předložka *na* před toponymem *Rosings*. Ve zbylých námi srovnávaných překladech se před tímto toponymem vyskytuje předložka *v*. Význam textu však není změněn.

U pojmu *dining-parlour* se však v této verzi knihy vyskytují dvě možnosti překladu – jako *velký salon* a *jídelna* (tato možnost je využívána častěji): „Elizabeth zprvu udivovalo, že Charlotta nedává přednost velkému salonu, neboť byl prostornější i pěkněji zařízený, ale brzy pochopila, že přítelkyně k tomu má moc dobré důvody, neboť pan Collins by se zdržoval mnohem méně ve svém pokoji, kdyby si zvolily přitažlivější prostředí, a velebila Charlottu, jak moudře to zařídila.“ (Austenová, 2009, s. 177) Tato verze je pro čtenáře srozumitelná. Také překlad s možností *jídelna* je smysluplný, z kontextu knihy nevyčnívá: „Vyskočila a vyběhla z místnosti a nevrátila se, dokud neslyšela, že procházejí halou do jídelny.“ (Austenová, 2009, s. 324)

Pokud se výraz *dining-parlour* vyskytuje v jedné větě s pojmem *drawing-room*, který je ve všech třech námi srovnávaných překladech přeložen jako *salon*, je použito slovo *jídelna* pro zachování smysluplnosti textu: „Cestou se pozdržely v hale, neboť lady Catherine otevřela dveře do jídelny a do salonu, krátce je přehlédla, prozkoumala, prohlásila, že dělají docela slušný dojem, a kráčela dál.“ (Austenová, 2009, s. 362)

4.12.3 Eva Ruxová

Ruxová (stejně jako Kondrysová) dodržuje jeden překlad výrazu *breakfast-parlour*. Přeložen je vždy jako *ranní salonek*: „Po této zprávě zaujali všichni svá místa a pan Collins, když měl teď čas rozhlédnout se kolem sebe a vše obdivovat, užasl nad velikostí a zařízením bytu a prohlásil, že má skoro dojem, jako by byl v malém ranním salonku v Rosingsu.“ (Austenová, 2011, s. 88) Na rozdíl od obou předchozích námi porovnávaných překladů v této verzi je v citované větě vynechán atribut *summer*, tedy *letní*, u slova *salonek*. Důvodem je pravděpodobně fakt, že při důsledném překladu všech atributů by věta byla nesrozumitelná.

U Ruxové se setkáme s identickým překladem pojmu *dining-parlour* jako u Kondrysové – tedy převážně jako *jídelna*, jednou jako *salon*. Jediným rozdílem mezi těmito dvěma překlady je vynechání atributu *velký*, který Kondrysová používá před slovem *salon*: „Elizabeth se nejdřív dost divila, proč Charlotte nedává přednost salonu, který byl větší a lépe zařízený.“ (Austenová, 2011, s. 195) Jak již bylo zmíněno, překlad jako *jídelna* textu neubírá na srozumitelnosti: „Pak odešly z jídelny a s jemností, která se jim najednou

vrátila, se odebraly do Janina pokoje a poseděly u ní, dokud jim sluha neoznámil, že se podává káva.“ (Austenová, 2011, s. 42)

I v případě výskytu slov *dining-parlour* a *drawing-room* je překlad těchto složenin stejný jako u Kondrysové: „Když procházely halou, lady Catherine otevřela dveře do jídelny a do salonu, nahlédla do nich a prohlásila, že vypadají docela slušně, a kráčela dál.“ (Austenová, 2011, s. 397) Smysl originální věty je tak zachován.

4.13 Dopravní prostředky

4.13.1 Božena Šimková

Ve čtyřicáté čtvrté kapitole se objevuje pojem *curricule*, tedy otevřený dvoukolový kočár, ve kterém se nachází po jednom místě pro kočího a cestujícího. (Austen, 2010, s. 382)

Šimková slovo *curricule* překládá jako *nějaký kočár*: „Eliška se strýcem a tetou se právě vrátili po prohlídce místních zajímavostí zpátky do hostince, aby se převlékli – byli pozváni na oběd u tetiných známých – když je rachot nějakého kočáru přivábil k oknu.“ (Austenová, 1949, s. 310) Zájmeno *nějaký* je zde nadbytečné, originál jeho využití nevyžaduje (výrazu *curricule* sice předchází neurčitý člen, avšak ne všechny neurčité členy fungují v češtině ve významu neurčitého zájmena). Překlad tohoto pojmu jako *kočár* by byl plně významově dostačující.

4.13.2 Eva Kondrysová

Kondrysová slovo *curricule* překládá jako *dvoukolka*: „Gardinerovi a Elizabeth si vyšli s novými známými na procházku do okolí a právě se s onou rodinou vrátili do hostince, aby se převlékli k obědu, když tu je hrčení přivánilo k oknu a oni spatřili, že se po silnici blíží dvoukolka a v ní pán s dámou.“ (Austenová, 2009, s. 267) Tuto možnost hodnotíme jako nejlepší, český výraz totiž zcela významově odpovídá anglickému.

4.13.3 Eva Ruxová

Ruxová překládá výraz *curricle* jako *dvoukolový kočár*: „Gardinerovi a Elizabeth se procházeli kolem s některými svými novými přáteli a právě se vrátili do hostince převléknout se na oběd, když je hluk kočáru přilákal k oknu a uviděli, jak ulicí přijíždí v dvoukolovém kočáru pán s dámou.“ (Austenová, 2011, s. 294) Přibližuje se tak překladu Kondrysové, avšak poněkud neobratně. Dvojí využití slova *kočár* v jedné větě je nadbytečné. Místo dvouslovného názvu *dvoukolový kočár* by bylo vhodné použít termínu *dvoukolka*.

5 Humor

Vzhledem k tomu, že dílo je uznávané mimo jiné díky autorčinu smyslu pro humor, který je stále aktuální, zabýváme se rovněž některými prostředky, díky nimž Jane Austenová humorného vyznění docílila. Již první věta knihy obsahuje ironii a ukazuje tak čtenáři autorčin pohled na společnost přelomu 18. a 19. století. Touto větou jsme se zabývali ve druhé kapitole.

Sýkora ve své studii o Austenové říká, že „většinu románové produkce 18. století tvořily knihy psané ženami.“ (Sýkora, 2000) Tyto autorky, které Austenová s oblibou parodovala, jsou dnes již neznámé. Sýkora vidí právě umění ironie a parodie, jež Austenová skvěle ovládala, jako důvod toho, že autorka je i v dnešní době stále vyhledávaná a oblíbená. Dalším zajímavým faktem v Sýkorově eseji je jeho tvrzení, že čtenář při četbě knih od Austenové musí být neustále ve střehu a že „pohrávání si s nejrozmanitějšími literárními stereotypy a konvencemi a jejich nabouráváním muselo slečně spisovatelce přinášet nesmírné potěšení.“ (Sýkora, 2000) Tuto skutečnost můžeme také spatřit hned v první větě celého díla.

Podle Enrightové Austenová „sleduje lidské charaktery kolem sebe, všímá si lidského chování, hravě prokoukne každou slabost, samolibost a přetvářku.“ (Enrightová, 2014, s. 10) Díky této schopnosti je ironie v knihách Austenové platná a srozumitelná i v dnešní době. Enrightová popisuje autorčino uchopení ironie a parodie následovně: „Bylo by ovšem velmi povrchní chápat její romány jen jako výsměch lidským nedostatkům – obsahují totiž také silné mravní poslání. Arogantní postavy se většinou znemožní, chamtivci neuspějí, zlotřilce stihne zasloužená odplata (ačkoli často pouze v podobě hloupé manželky nebo ztráty majetku), hlupáci a pokrytci se projeví jako hlupáci a pokrytci, manželství uzavíraná pro peníze jsou nešťastná, aroganci je ulomen hrot.“ (Enrightová, 2014, s. 10-11)

S autorčíným názorem na tvorbu bez využití parodujících prostředků jsme seznámeni v dopisu Jamesi Stanieru Clarkovi (knihovníkovi v Carlton House): „Abych si s vážným úmyslem sedla ke psaní vážné romance, muselo by mi jít o život, a kdyby mne nouze donutila setrvat a nepolevit, aniž bych se vysmála sama sobě i ostatním, určitě by mě pověsili, ještě než bych dokončila první kapitolu.“ (Enrightová, 2014, s. 51)

5.1 Kurzíva jako signalizátor ironie

Jedním z nejdůležitějších a nejčastějších prostředků k naznačení efektu ironie, parodie či sémantickému posunu slova je použití kurzívy v originálních dialozích. Ta je samozřejmě využívána i pro zdůraznění slova (nahrazuje zde hlavní větný důraz, který by byl v angličtině použit v mluvené řeči).

5.1.1 Božena Šimková

Každá z námi srovnávaných překladatelek přistupuje k využití tohoto prvku jinak. Šimková kurzívu většinou nezachovává. Na význam textu však tento fakt nemá příliš velký dopad. Čtenář ale nepozná, jaké slovo autorka považovala za důležité či jaké slovo neslo význam celé věty. Tento fakt dokládáme následující citací: „*My overhearings were more to the purpose than yours*, Eliza,“ said Charlotte. *“Mr Darcy is not so well worth listening to as his friend, is he? – Poor Eliza! – to be only just tolerable.”*“ (Austen, 2010, s. 17) a jejím překladem: „To, co já vyslechla, bylo daleko příjemnější nežli to, cos vyslechla ty, Elizo,“ soudila Charlotta. „Naslouchat panu Darcymu nemá takovou cenu jako naslouchat jeho příteli, vid’? Nebohá Elizo, být zrovna tak ještě *ucházející*.““ (Austenová, 1949, s. 23) Slovo, které je pro význam celé citace nejdůležitější, je adjektivum *ucházející*, tedy jediné místo, kde je kurzíva zachována. Nevyužití kurzívy u přivlastňovacích zájmen *my* a *yours*, která se do češtiny překládají jako zájmena osobní (*já* a *ty*), čtenáře ochuzují o větný důraz.

Jako jediná z námi porovnávaných překladatelek, Šimková nepoužívá kurzívu pro odlišení dopisů od zbylého textu. Toto rozlišení není provedeno ani pomocí většího odsazení textu, jako je tomu v originálu. Text se pak pro čtenáře stává nepřehledným a těžko čitelným.

5.1.2 Eva Kondrysová

Kondrysová zachovává kurzívu častěji než Šimková, avšak ne ve všech případech: „*Já* jsem alespoň vyslechla něco užitečnějšího než ty, Elizo,“ pravila Charlotta. „Pan Darcy se neposlouchá tak příjemně jako jeho přítel, vid’? – Chudinka Eliza! – Slyšet, že jenom *ujde!*““ (Austenová, 2009, s. 21) V citované větě můžeme spatřit, že tato

překladatelka zachovává i vizuální stránku věty – pomlčky, vykřičníky atd. V řeči Charlotty je v této verzi překladu navíc ironie mnohem zřetelnější než ve verzi Šimkové. Překlad slova *tolerable* jako *ujde* je současnému čtenáři pravděpodobně bližší než adjektivum *ucházející*, které nalezneme u Šimkové, a navíc více připomíná mluvenou řeč.

Na rozdíl od Šimkové, Kondrysová i Ruxová používají kurzívu pro odlišení textu dopisů od zbylého textu, což je dobrý způsob jeho zpřehlednění. V originálu je toto rozlišení zprostředkováno větším odsazením textu dopisu.

5.1.3 Eva Ruxová

Ruxová nezachovává kurzívu téměř vůbec: „Já jsem rozhodně vyslechla něco příjemnějšího než ty, Elizo,“ prohlásila Charlotte. „Zaslechnout, co říká pan Darcy svému příteli, není takové potěšení, že ne? Chudinka Eliza, prý jen ujde!““ (Austenová, 2011, s. 20) V překladu adjektiva *tolerable* se tato překladatelka shoduje s Kondrysovou. Ironie v Charlottině poznámce je zde také zcela zřejmá.

Jak již bylo zmíněno, Ruxová (stejně jako Kondrysová) používá kurzívu jako odlišení dopisů od zbylého textu.

5.2 Gotický román

V šesté kapitole se čtenář setkává se slovy: „(...); and it will then be but poor consolation to believe the world equally in the dark.“ (Austen, 2010, s. 20) Tato věta je jasnou narážkou na fenomén 18. a 19. století – gotický román³³. Pozorný čtenář tak může spatřit schopnost Austenové parodovat romantismus a sentimentalismus pomocí pouhé části věty. Autorka často zesměšňovala tehdy oblíbené strašidelné příběhy (například i v díle *Northangerské opatství*). Český čtenář však pravděpodobně není schopen tuto souvislost odhalit.

³³ Tzv. černý román či román hrůzy. Dominuje v něm složka dějová, rozvíjí hojně motivy fantastické i racionální, syžetová výstavba je vypočtena na upoutání pozornosti čtenáře. Složky popisné evokují atmosféru tajemna (ruiny zámku, hrady, kobky, hroby atd.). Nejznámějšími představiteli jsou A. Radcliffová, M. G. Lewis atd., prvky gotického románu se objevují i ve tvorbě W. Scotta či E. A. Poea. V české literatuře ovlivnil tvorbu J. Arbesa (Vlašín, 1984, s. 62).

5.2.1 Božena Šimková

V překladu Šimkové navíc tato narážka není zcela jasná: „A je to pak věru slabá útěcha, říká-li si, že celý svět stejně jako ona tápe v temnotách.“ (Austenová, 1949, s. 26) Tento překlad věty neobsahuje ironii a zní velmi pesimisticky – s tím se v originálním díle nesetkáme. Porozumění textu sice není ovlivněno, avšak čtenář je ochuzen o jednu z autorčiných reakcí na literaturu její doby.

5.2.2 Eva Kondrysová

Kondrysová odezvu na gotický román vynechává a nahrazuje ji vedlejší větou odlišného obsahu: „Utají-li žena znamenitě své city i před tím, komu patří, může se stát, že propase příležitost ho k sobě připoutat, a pak jí bude chabou útěchou, že se o tom lidé nedozvěděli.“ (Austenová, 2009, s. 24–25) Citovaná věta sice (stejně jako u Šimkové) postrádá ironii, ovšem z kontextu knihy nevyčnívá svou depresivností. Tento překlad tedy hodnotíme lépe než verzi Šimkové.

5.2.3 Eva Ruxová

Ruxová stejně jako Kondrysová narážku vynechává a pozměňuje obsah věty: „Jestliže dívka skryje svou náklonnost i před tím, komu náleží, může ztratit příležitost ho k sobě připoutat a bude jí jen slabou útěchou, že o tom lidé nevědí.“ (Austenová, 2011, s. 23–24) Citovaná věta je opět velmi podobná překladu Kondrysové. Důvody pro vynechání reakce na gotický román již byly zmíněny.

5.3 That is capital

Při rozhovoru pana Bingleyho s jeho sestrami (paní Hurstovou a slečnou Bingleyovou) se objevuje vtip v reakci na sdělení, že Jane Bennetová má strýce na Cheapside. V originálu se tak čtenář setkává s větou: „‘That is capital,’ added her sister, and they both laughed heartily.“ (Austen, 2010, s. 34) Přímá řeč (*That is capital*) je

narážkou na to, že Chepaside je londýnská ulice. Slovo *capital* znamená v angličtině buď hlavní město nebo adjektiva jako hlavní, prvořadý či významný (Collyah, 2006, s. 183).

5.3.1 Božena Šimková

Šimková tento vtip překládá následovně: „To je báječné,‘ řekla její sestra jízlivě, a obě se pak uštěpačně rozesmály.“ (Austenová, 1949, s. 45) Předchozí větou si přitom Šimková připravuje kontext: „Ano, a druhý bydlí kdesi v londýnské Cheapside...“ (Austenová, 1949, s. 45) Do tohoto kontextu by se (vzhledem k přidanému adjektivu *londýnské*, které se v originálu nevyskytuje) tedy vtip jako *to je hlavní* apod. hodil lépe. Věta *To je báječné* není sama o sobě (bez intonace či neverbální komunikace) ironická, avšak díky příslovci *jízlivě* je její význam jasný.

5.3.2 Eva Kondrysová

Tato překladatelka se snaží zachovat ironii ve své verzi věty *That is capital*, přesný význam však nezachovává: „Penězi k nezaplacení!‘ dodala její sestra a obě se srdečně rozesmály.“ (Austenová, 2009, s. 41) V návaznosti na předchozí větu: „Ano, a mají ještě jednoho strýčka, ale toho bys musel hledat mezi krámy na Cheapside.“ (Austenová, 2009, s. 41) je přímá řeč v první citované větě ironická, Kondrysové se tedy podařilo prostředek sloužící k pobavení čtenáře zachovat.

5.3.3 Eva Ruxová

V tomto překladu se setkáme s jiným prostředkem k dosažení komičnosti originálního textu *That is capital*. Na větu: „A mají ještě jednoho, který žije v Londýně u Cheapside, tam, co jsou ty laciné krámy.“ (Austenová, 2011, s. 42) Ruxová navazuje: „No to je vrchol,‘ dodala její sestra. Obě se srdečně zasmály.“ (Austenová, 2011, s. 42) Samotná přímá řeč *No to je vrchol* působí ironicky. Má také podobný význam jako originální věta. S první citovanou větou však příliš nesouvisí, nenavazuje na ni tak, jak

tomu je v původní verzi knihy. Navíc si můžeme povšimnout skutečnosti, že Ruxová, na rozdíl od Šimkové a Kondrysové, ve druhé citaci rozděluje souvětí na dvě věty.

6 Adaptace cizích pojmenování vybraných sociálních rolí

Přístupy překladatelek k úpravě hláskové podoby cizích slov se různí. Nejvíce rozdílů je možné najít ve slovech *gentleman*, *madame* a *mamma*. Některá slova jsou ponechána beze změn, některá jsou upravena způsobem, který dnes může vyznít až komicky.

6.1 Božena Šimková

Šimková zanechává hláskové složení cizích slov v původní podobě, což se v kombinaci s počestěnou podobou některých jmen může zdát nesourodé. Slova jako *gentleman*, *madame* se tak objevují vedle jmen *Eliška*, *Jana* atd.

Výraz *mamma* nalezneme v pozměněné podobě, zdvojené *m* je zjednodušeno: „Mýlíš se, mama,“ odporovala Eliška, rdíc se za matku.“ (Austenová, 1949, s. 53) I s upravenou skladbou hlásek je však výraz *mama* silně příznakový, na první pohled upoutá čtenářovu pozornost (zejména v kontrastu s českými podobami křestních jmen).

Sjednocená podoba úpravy hláskové skladby slov by byla vhodnější. Toto řešení jsme navrhovali již v kapitole o přístupu k překladu antroponym.

6.2 Eva Kondrysová

Také u Kondrysové se setkáváme se zachováním původní podoby slov *madame*, *gentleman*. Avšak pojem *mamma* je nahrazen výrazem *matinka*: „Jistě se mýlíte, matinko,“ namítla Elizabeth, celá rudá z matčiných řečí.“ (Austenová, 2009, s. 48) V českém prostředí funguje slovo *matinka* lépe než francouzsky znějící *mama* a vzhledem k tomu, že je rovněž příznakové (expresivní) a pro českého čtenáře je tedy přijatelnější a srozumitelnější. V dnešní době však již může vyznít zastarale či ironicky.

6.3 Eva Ruxová

Ruxová jako jediná z námi zkoumaných překladatelek graficky adaptuje slovo *gentleman*. V jejím překladu se tak vyskytuje pojem *džentlmen*. Zato výraz *madame*, který

by měl být spíše počestěn, je ponechán v původní hláskové podobě. Vzhledem k faktu, že se slova objevují v rámci jedné kapitoly, bychom rozhodně volili jednotný přístup k úpravě hláskové podoby daných výrazů.

Ruxová využívá stejný přístup k překladu pojmu *mamma* jako Kondrysová: „Ale matinko, vy se mýlíte,“ řekla Elizabeth, která se za matku zastyděla.“ (Austenová, 2011, s. 51) Zhodnocení tohoto faktu je zmíněno výše.

7 Tykání a vykání

Přístup k tykání a vykání se u překladatelek liší. V době, kdy Austenová tvořila, děti v českých zemích svým rodičům vykaly, či dokonce onikaly. Obecně (například v rámci společenské konverzace) se vykání jako forma zdvořilosti využívalo častěji než v dnešní době.

Podle Lenderové a kol. „autoritu rodičů utvrzoval zvyk vykání ze strany dětí, který od sedmdesátých let 19. století nahrazoval starší onikání.“ (Lenderová a kol., 2009, s. 184) Z historického hlediska by tedy překladatelky měly správně využít v komunikaci rodičů a dětí onikání. Pro dnešního českého čtenáře by však onikání bylo nezvyklé a vysoce příznakové.

Tykání a vykání se v angličtině rozlišovalo do 17. století, v době tvorby Austenové tedy již ne. Překladatelky se tak musely řídit českým územ dané doby či svým vlastním úsudkem. Nápomocné jim mohlo být pouze užití křestních jmen či příjmení, které je formou vyjádření zdvořilosti v britském prostředí. Ekvivalentem k použití tykání v českém jazyce je oslovení křestním jménem, místo vykání je využíváno oslovení příjmením.

7.1 Božena Šimková

Šimková jako jediná ze tří zkoumaných překladatelek využívá v komunikaci rodičů a dětí tykání: „Mýlíš se, mama,‘ odporovala Eliška, rdíc se za matku.“ (Austenová, 1949, s. 53) Tento fakt je velmi zajímavý vzhledem k tomu, že překlad Šimkové je nejstarší z námi porovnávaných. Podle Lenderové a kol. se totiž v některých oblastech českých zemí „vykání rodičům udrželo až do šedesátých let 20. století.“ (Lenderová a kol., 2009, s. 184) Dnešní čtenář by však pravděpodobně na tykání rodičům neshledal nic zvláštního, považoval by ho za naprosto přirozené. V kontrastu s použitými zastaralými stylistickými obraty však tykání není na místě.

V rámci společenské konverzace je použito vykání: „Darcy se usmál a pravil: ‚Máte úplně pravdu.‘“ (Austenová, 1949, s. 212) Tento jev je v české společnosti běžný i v současnosti, a tak použití vykání není příznakové.

I po tom, co si Elizabeth Bennetová a Fitzwilliam Darcy vyznají lásku, si tato dvojice stále vyká: „Povězte mi však, proč jste vůbec tehdy přijel do Netherfieldu?“ (Austenová, 1949, s. 462) Také manželé Bennetovi si vykají: „Milý pane Bennete,“ začala jednoho dne paní Bennetová, „slyšel jste už, že netherfieldský zámek je konečně zase pronajat?““ (Austenová, 1949, s. 5) Fakt, že si manželé vykají, vnímá dnešní čtenář jako silně příznakové. Vzhledem k tomu, že v tomto překladu děti rodičům tykají, by bylo vhodnější použít v komunikaci snoubenců či manželů tykání. Na druhou stranu však paní Bennetová oslovuje svého manžela *pane Bennete*, tedy příjmením, což je pravděpodobně důvodem k využití vykání.

7.2 Eva Kondrysová

Kondrysová zachovává historický příznak textu pomocí vykání rodičům: „Jistě se mýlíte, matinko,“ namítla Elizabeth, celá rudá z matčiných řečí.“ (Austenová, 2009, s. 48) Tuto variantu hodnotíme jako věrnější době vzniku díla, pro čtenáře zajímavější, a tedy lepší, než je verze Šimkové.

Společenská konverzace probíhá, stejně jako u předchozího překladu, s využitím vykání: „Darcy se usmál a řekl: „Máte úplnou pravdu.““ (Austenová, 2009, s. 185) Jak již bylo zmíněno, využití vykání ve společnosti je i nyní naprosto běžné, v překladu má tedy své opodstatnění.

I zde si Elizabeth Bennetová a Fitzwilliam Darcy jako snoubenci vykají: „Ale povězte mi, proč jste vlastně přijel do Netherfieldu?“ (Austenová, 2009, s. 392) V této verzi je však vykání využito i v komunikaci s rodiči a příbuznými, a tak u snoubenců není tak příznakové. Stejně tak u manželů, kteří si vykají: „Drahý manželi,“ pravila jednoho dne paní Bennetová onomu pánovi, „zdalipak už víte, že netherfieldské panství dostane konečně nájemce?““ (Austenová, 2009, s. 5)

7.3 Eva Ruxová

Ruxová využívá stejného postupu jako Kondrysová. Elizabeth matce vyká: „„Ale matinko, vy se mýlíte,“ řekla Elizabeth, která se za matku zastyděla.“ (Austenová, 2011, s. 51) Argumentace pro tento způsob překladu již byla zmíněna výše.

Stejný přístup jako u Šimkové a Kondrysové může čtenář sledovat i v tomto překladu: „Darcy se usmál a řekl: „Máte naprosto pravdu.““ (Austenová, 2011, s. 203) Důvody pro tuto variantu již byly také vypsány.

Stejně jako u většiny zkoumaných jevů se Ruxová shoduje s Kondrysovou a snoubenci si tedy vykájí: „Řekněte mi ale, proč jste přijel do Netherfieldu?“ (Austenová, 2011, s. 431) U rodičů hlavní hrdinky je postup stejný: „„Jestlipak víte, můj milý,“ řekla jednoho dne paní Bennetová manželovi, „že Netherfield je pronajatý?““ (Austenová, 2011, s. 3)

8 Frazeologie

Frazeologické jednotky jsou nedílnou součástí každého textu. Přístupy k jejich překladu se u námi porovnávaných překladatelek liší. Většinou jsou však frazeologismy přeloženy v souladu se sémantickým významem jejich protějšků v originále.

8.1 Přístupy k překladu spojení *stem the tide of malice, balm of sisterly consolation*

V promluvách jedné z Elizabethiných sester, Mary, se čtenář často setkává s velkým množstvím metafor, přirovnání a jiných frazeologismů. Jejich využití je součástí Maryiny mluvy, která v díle funguje jako zesměšnění rádoby vzdělaných a přechytralých lidí. Maryina květnatá řeč se projevuje například v následující citaci: „This is a most unfortunate affair; and will probably be much talked of. But we must stem the tide of malice, and pour into the wounded bosoms of each other the balm of sisterly consolation.“ (Austen, 2010, s. 277-278) Slovní spojení *stem the tide* je anglickým idiomem, který vyjadřuje pozastavení či odvrácení něčeho nepříjemného (www.etymonline.com). Následuje metafora *pour into the wounded bosoms of each other the balm of sisterly consolation*, která popisuje sesterskou soudržnost během těžkostí po útěku jejich sestry Lydie.

8.1.1 Božena Šimková

Šimková idiom *stem the tide* i slovní spojení *pour into the wounded bosoms of each other the balm of sisterly consolation* překládá doslovně: „Je to svrchovaně neblahá příhoda a dá nepochybně podnět k četným lidským řečem. Než musíme statečně čeliti proudu zlomyslností a líti si balsám sesterské lásky do raněných srdcí.“ (Austenová, 1949, s. 346)

Spojení slov *proud zlomyslností* není v českém jazyce příznakové a v kontextu je zcela srozumitelné. Použití výrazu *balsám* však již příznakové je. Podle Pravidel českého pravopisu je totiž jediná spisovná varianta tohoto slova *balzám* (Hartmannová a kol., 1994, s. 133). Doslovný překlad slovního spojení působí velice nepřírozně, v případě přímé řeči

dané postavy se však může jednat o překladatelčin úmysl (vzhledem k záměrné vyumělkovanosti Maryiných projevů).

8.1.2 Eva Kondrysová

Kondrysová rovněž překládá obě slovní spojení doslovně: „Jaká to neblahá příhoda! Patrně se to všude rozkřikne, avšak musíme zbudovat hráz proti toku záští a zaplavit jedna druhé zraněnou hrud' balzámem sesterské útěchy.“ (Austenová, 2009, s. 296)

Spojení slov *zbudovat hráz proti toku záští* je v daném kontextu zcela srozumitelné, druhá část věty, tedy *zaplavit jedna druhé zraněnou hrud' balzámem sesterské útěchy*, však zní v porovnání s originálem příliš vyumělkovaně (i přes autorčinu snahu o zesměšnění mluvčí).

8.1.3 Eva Ruxová

Ruxová jako jediná z námi srovnávaných překladatelek přesně kopíruje původní syntaktickou i sémantikou stavbu obou vět (včetně středníku): „To je nanejvýš politováníhodná věc; patrně se to rozkřikne. Musíme zastavit příval zloby a zalít jedna druhé zraněnou hrud' balzámem sesterské útěchy.“ (Austenová, 2011, s. 326)

Slovní spojení *zalít jedna druhé zraněnou hrud' balzámem sesterské útěchy* je téměř totožné s překladem Kondrysové, výjimku tvoří pouze sloveso, a bylo o něm již pojednáno. Výraz *zastavit příval zloby* jako ekvivalent k anglickému *stem the tide* hodnotíme jako nejméně příznakovou a pro současného čtenáře nepříjemnější variantu.

8.2 Indeed

V britské angličtině se velmi často používá výraz *indeed*. Podle významu tohoto slova se jedná buď o příslovce (ve významu *zcela jistě* či *ve skutečnosti*), nebo o částici (v tomto případě slovo nemá žádný konkrétní význam, vyjadřuje však údiv, ironii,

překvapení). Výraz *indeed* může být v textu použit pro zesílení významu některého slova (a mohl by být přeložen např. jako *vskutku*). *Indeed* ve významu *ve skutečnosti* či *zcela jistě* funguje zejména jako prostředek koheze (American Heritage Dictionary of the English Language, 2011). V knize je výraz *indeed* často použit k zesílení souhlasu, tedy ve spojení *yes, indeed*.

Přístupy k překladu daného výrazu se u námi srovnávaných překladatelek liší. Překladatelky navíc využívají mnoho ekvivalentů, kterými výraz *indeed* nahrazují.

8.2.1 Božena Šimková

Šimková výraz *indeed* vynechává v případě, že se význam věty bez jeho použití nemění: „Mýlíš se, mama,“ odporovala Eliška, rdíc se za matku.“ (Austenová, 1949, s. 53) V originále se *indeed* objevuje na začátku věty: „Indeed, mamma, you are mistaken,“ said Elizabeth, blushing for her mother.“ (Austen, 2010, s. 40) Vynecháním daného výrazu v překladu se vytratí důraz, který je v originále na promluvu kladen, avšak významově věta není změněna.

Pokud Šimková překlad výrazu *indeed* nevynechává, používá slovo *věru*: „To si věru netroufám.“ (Austenová, 1949, s. 64) Pomocí tohoto ekvivalentu je zachován historický odstín díla, navíc se věta sémanticky nemění. Dalším způsobem překladu daného výrazu je *skutečně*: „Nebylo by skutečně lehké zachytit jejich výraz a vystihnouti jejich barvu.“ (Austenová, 1949, s. 65) Také tato verze překladu je významově shodná s originálem.

Historický odstín díla je zdůrazněn použitím částice *arci* jako ekvivalentu k *indeed*: „To je arci slabost!“ vytýkala Eliška.“ (Austenová, 1949, s. 71) Podle Českého etymologického slovníku má výraz *arci* význam *ovšem*. (Rejzek, 2001, s. 57) Sémanticky tedy zachovává význam původní věty.

Výraz *indeed* je také překládán jako *ovšem*: „Ach, ovšem sire!“ (Austenová, 1949, s. 80) I v tomto případě se jedná o správný překlad, který odpovídá originálu.

Spojení *yes, indeed* je překládáno více způsoby. Prvním z nich je *jemináčku*: „Jemináčku,“ vybuchla paní Bennetová, uražena tónem, jakým pan Darcy vyslovil slovo

„venkov“; „ujišťuji vás, že se toho na venkově děje stejně tolik jako ve městě.““ (Austenová, 1949, s. 53) Výraz *jemináčku* sémanticky odpovídá významu spojení *yes, indeed*. Překladatelka jeho využitím zdůraznila překvapení paní Bennetové nad prohlášením pana Darcyho.

Další variantou je spojení slov *ó ano*: „Ó ano, měl jsem to velké potěšení. Účastníte se často plesů v královském paláci?“ (Austenová, 1949, s. 32) Také v této citaci Šimková přeložila spojení ve správném významovém odstínu – *yes, indeed* zde funguje jako zesílený souhlas. Výraz *ó ano* tedy významově koresponduje s originálem.

V překladu se vyskytuje i výraz *nepochybně* jako ekvivalent k *yes, indeed*: „Nepochybně. Jeho přátelé se mohou právem radovat, že se setkal s jednou z těch velmi málo rozumných žen, které byly ochotny přijmout jeho nabídku k sňatku a nadto byly schopny ho učinit šťastným.“ (Austenová, 1949, s. 215) I tento překlad je sémanticky správný.

8.2.2 Eva Kondrysová

Kondrysová, na rozdíl od Šimkové, *indeed* většinou v překladu vynechává, a to i pokud je ve spojení s přitakáním, tedy *yes, indeed*. V tom případě zachovává pouze souhlas: „Ano, viděl, a byl to pohled nad jiné útěšný. Tančíváte často u dvora?“ (Austenová, 2009, s. 29) Věta pak postrádá důraz, naléhavost, které mluvčí použitím výrazu *indeed* komunikuje.

Indeed je často překládáno jako *skutečně*: „Ano, marnivost je skutečně zlá vlastnost.“ (Austenová, 2009, s. 64) Jak již bylo zmíněno, tento překlad je správný, zachovává význam sdělení v originále.

Stejně jako Šimková, i Kondrysová používá výraz *věru* jako ekvivalent k *indeed*: „Věru, že si netroufám.“ (Austenová, 2009, s. 57) Touto možností překladu jsme se již zabývali výše.

Na rozdíl od Šimkové Kondrysová ve větě: „„Indeed, mamma, you are mistaken, said Elizabeth, blushing for her mother.““ (Austen, 2010, s. 40) nevynechává výraz *indeed*. Nahrazuje ho českým ekvivalentem *jistě*, který v daném kontextu sémanticky vyhovuje:

„Jistě se mýlíte, matinko,‘ namítla Elizabeth, celá rudá z matčiny řeči.“ (Austenová, 2009, s. 48)

Slovní spojení *yes, indeed* Kondrysová nahrazuje ustáleným slovním spojením *pravda pravdoucí*: „To je pravda pravdoucí,‘ prohlásila důrazně paní Bennetová, uražena tónem, jakým hovořil o venkovském prostředí.“ (Austenová, 2009, s. 48) Také tato možnost překladu je správná, avšak nevyjadřuje takové překvapení, či dokonce šok, jaké je obsaženo v překladu dané věty od Šimkové.

Důraz, který spojení *yes, indeed* implikuje, není obsažen ani v další variantě jeho překladu, tedy *ano, to máte pravdu*: „Ano, to máte pravdu. Jeho přátelé se mohou radovat, že potkal jednu z mála rozumných žen, která byla ochotná si ho vzít, a navíc je schopná mu připravit spokojený život.“ (Austenová, 2009, s. 187) Také tato verze překladu daného spojení je ze sémantického hlediska správná.

Kondrysová ve svém překladu nevyužívá takové spektrum výrazů s různými významovými odstíny, jako můžeme sledovat u Šimkové.

8.2.3 Eva Ruxová

Poslední z námi porovnávaných překladatelek se přímému překladu výrazu *indeed* většinou vyhýbá. V textu ho často vynechává, i ve spojení *yes, indeed* (stejně jako Kondrysová): „No ano, viděl a pohled na to mi způsobil značné potěšení. Tančíte často u dvora?“ (Austenová, 2011, s. 28) Důraz, který je na promluvu v originále kladen, je zde alespoň zčásti nahrazen přídavným jménem *značné* a částicí *no*.

Také v následující citaci se Ruxová sice vyhýbá explicitnímu překladu *indeed*, avšak větný důraz opět vytváří pomocí použití částice: „To jsem ale měla dobrý nápad!‘ zalibovala si několikrát paní Bennetová, jako by bylo její zásluhou, že se rozpršelo.“ (Austenová, 2011, s. 36)

Jedním z případů, kdy se Ruxová přímému překladu slova *indeed* nevyhýbá, je ekvivalent *naprosto*: „Naprosto ne. Ráda se projdu. Vzdálenost nic neznamena, mám-li takový důvod. Jsou to jen tři míle, do večera budu doma.“ (Austenová, 2011, s. 37) Překladatelka navíc upravuje syntax původní věty: „No, indeed, I do not wish to avoid the

walk. The distance is nothing when one has a motive; only three miles. I shall be back by dinner.“ (Austen, 2010, s. 30) Rozdělení první věty do dvou kratších (společně s příslovcem *naprosto*) přispívá k důrazu, který je na promluvu kladen.

Indeed ve spojení s přitakáním většinou není explicitně přeloženo. Podobně jako Kondrysová, také Ruxová volí výraz *pravda* pro vyjádření zesíleného souhlasu, který se v originále vyskytuje: „To je pravda,“ zvolala paní Bennetová, které se dotklo, jak Darcy mluvil o venkovské společnosti.“ (Austenová, 2011, s. 50) Ze tří námi porovnávaných překladů tohoto souvětí je v této verzi nejméně patrné překvapení či nevůle mluvčí.

8.3 By all means

Další frazeologickou jednotkou, v jejímž překladu se Šimková, Kondrysová a Ruxová liší, je *by all means*: „By all means,“ cried Bingley; „let us hear all the particulars, not forgetting their comparative height and size; for that will have more weight in the argument, Miss Bennet, than you may be aware of.““ (Austen, 2010, s. 46) „But make a virtue of it by all means.“ (Austen, 2010, s. 366) Tento výraz má význam *zajisté, určitě, rozhodně* či *různými způsoby*. (Collyah, 2006, s. 673)

8.3.1 Božena Šimková

Šimková spojení *by all means* překládá jako *inu arcí*: „Inu arcí,“ vece Bingley, „jen si poslechněme všechny podrobnosti a nezapomeňme ani na poměrnou výšku ani poměrnou šířku obou dotčených stran!““ (Austenová, 1949, s. 62) Výraz *inu* funguje ve významu *nuže*, částice *arci* má význam *ovšem*. Spojením těchto dvou slov vzniká fráze, která by mohla být interpretována jako *ale zajisté*. Význam *inu arcí* je tedy shodný s významem spojení slov *by all means*, avšak pro současného čtenáře by výraz mohl být nesrozumitelný, zejména ve spojení s ustrnulým tvarem aoristu 3. osoby singuláru *vece*.

V jiné kapitole daný frazeologismus překládá jako *pro mne a za mne*: „I jen si povyšte pro mne a za mne tuto moji nepatrnou laskavost na vznešenou ctnost.“ (Austenová, 1949, s. 461) Tento překlad se sice přímo neshoduje se slovníkovým výkladem slovního spojení, ale sémanticky je v souladu s významem výrazu *by all means*.

Oba překlady slovního spojení *by all means* jsou tedy sémanticky správné. V prvním případě (*inu arcí*) by však překlad mohl ztížit porozumění současného čtenáře.

8.3.2 Eva Kondrysová

V překladu Kondrysové se setkáváme s překladem výrazu *by all means* jako *vřele souhlasím*. Tato překladatelka tedy přejala význam slovního spojení a nahradila ho větou se stejným významem: „Vřele souhlasím,“ ozval se Bingley. „Stanovme všechny podrobnosti a hlavně nezapomeňme na jejich rozměry, neboť tím nabude výměna názorů na závažnosti mnohem víc, než tušíte, slečno Bennetová.“ (Austenová, 2009, s. 56) Tento překlad je ze sémantického hlediska správný, navíc nebrání porozumění, jako je tomu v překladu Šimkové.

V jiné části textu je *by all means* přeloženo jako *každopádně*: „Ale jen mě každopádně vynásejte až do nebes.“ (Austenová, 2009, s. 391) Kondrysová v tomto případě dezinterpretovala význam výrazu *by all means* – příslovce *každopádně* je v citované větě navíc, bez něj by věta více sémanticky odpovídala originálu. Verze Šimkové, tedy *pro mne a za mne*, je vhodnější – obratněji vyjádřená.

Kondrysová se ve svém překladu vyhýbá zastaralým výrazům jako *arcí*, a tak je její verze pro současného čtenáře z hlediska dané frazeologické jednotky srozumitelnější. Chybným užitím příslovce *každopádně* sice význam věty nemění, avšak věta postrádá plynulost.

8.3.3 Eva Ruxová

Ruxová překládá *by all means* v prvním případě jako *rozhodně*: „Rozhodně si poslechněme všechny podrobnosti a nezapomeňme na jejich rozměry, neboť ty budou mít v naší diskuzi větší váhu, nežli si jste vědoma, slečno Bennetová.“ (Austenová, 2011, s. 59) Stejně jako v překladu Kondrysové, také zde není čtenářovo porozumění ztíženo (na rozdíl od překladu Šimkové). Příslovce *rozhodně* je jedním z ekvivalentů slovního spojení *by all means*, a tak je jeho použití v daném kontextu vhodné.

V dalším případě překladu věty, ve které se vyskytuje *by all means*, Ruxová tento výraz vynechává: „Ale jen z toho udělejte velikánskou zásluhu.“ (Austenová, 2011, s. 430) Citovaná věta sémanticky odpovídá významu původní věty, vynecháním *by all means* není ztíženo porozumění.

Z hlediska překladu dané frazeologické jednotky hodnotíme překlad Ruxové jako nejzdařilejší – překlady obou vět sémanticky odpovídají originálu, pro současného čtenáře je tato verze nejsrozumitelnější a nejméně příznaková.

8.4 Keep your breath to cool your porridge

V šesté kapitole Elizabeth Bennetová ve své promluvě využívá idiom *Keep your breath to cool your porridge*: „And gravely glancing at Mr. Darcy, ‘There is a fine old saying, which everybody here is of course familiar with – “Keep your breath to cool your porridge” – and I shall keep mine to swell my song.’“ (Austen, 2010, s. 22) Podle Brewer's Dictionary of Phrase and Fable rčení vyjadřuje doporučení, aby se daná osoba nestarala o cizí záležitosti, neradila nikomu, co má dělat. (Ayto, Brewer, 2005, s. 518)

8.4.1 Božena Šimková

Šimková rčení překládá téměř doslovně: „Podívala se vážně na pana Darcyho a dodala: „Je jedno znamenité staré pořekadlo, které mnozí z přítomných jistě dobře znají: „Šetři dechu, aby ti stačil na pofoukání tvé polívčičky“ – nesmím tedy zbytečně plýtvat dechem, aby můj zpěv zněl jasně.““ (Austenová, 1949, s. 31)

Překladatelka zde využívá pouze části frazeologismu, který se v českém jazyce běžně používá, tedy *přihřát si polívčičku*. V kontextu citované věty je však výraz *polívčička* příznakový. Významově sice rčení velmi vágně odpovídá originálu, ovšem vhodnější by pravděpodobně bylo použít pořekadlo, které je v českém jazyce známé, například *nehas, co tě nepálí*. Musela by mu však být významově uzpůsobena i následující věta.

8.4.2 Eva Kondrysová

Kondrysová rčení zrýmovala: „Pohlédla chmurně na pana Darcyho a dodala: „Máme u nás takové pěkné staré rčení, každý je samozřejmě zná: „Šetřte dechem, milí braši, ať máte čím foukat v kaši!“ Zařídím se tedy podle toho, abych nemusela lapat po dechu při písničce.““ (Austenová, 2009, s. 28)

Frazeologismus *foukat někomu v kaši*, tedy starat se o cizí záležitosti, který je v češtině používán, je zde pozměněn. Podle Kondrysové však *někdo fouká něčím* či *nějak*. Tato překladatelka tak rčení v originále dezinterpretovala, nebo chybně použila český frazeologismus.

Překlad Šimkové, i když plně významově neodpovídá originálu, je pro českého čtenáře srozumitelnější, především však nedezinterpretuje původní text. Další možnost překladu, tedy využití významově podobného českého frazeologismu, již byla zmíněna.

8.4.3 Eva Ruxová

Ruxová jako jediná z námi srovnávaných překladatelek zachovává význam rčení, navíc věta, která po rčení následuje, na něj logicky navazuje: „A pohlédnuvši vážně na pana Darcyho, doplnila: „Máme takové pěkné staré rčení, které tady ovšem každý zná: Foukejte jen do své kaše a ne do té, co není vaše. Takže já si také budu hledět jen svého a soustředím se na svůj zpěv.““ (Austenová, 2011, s. 27)

V tomto překladu je význam frazeologismu zachován, navíc je díky faktu, že je zrýmován, zdůrazněno, že se jedná o frazeologickou jednotku. Použitím přechodníku minulého v uvozovací větě je navíc zvýrazněn historický odstín knihy. Tento překlad daného úseku tedy považujeme za nejzdařilejší, neboť je nejméně příznakový, současnému čtenáři nejsrozumitelnější a nejlépe vyjadřuje význam rčení v originále.

Závěr

Výsledkem mé diplomové práce je komparativní a stylistická analýza vybraných jevů ve třech poválečných překladech Pýchy a předsudku. Zabývali jsme se převážně chybami a nedostatky, kterých se ve všech verzích překladu vyskytuje mnoho, avšak zároveň překladatelky učinily mnoho správných rozhodnutí při překladu jazykových jevů, jež vytvářejí překladatelský problém. Všechny tři překlady jsou i v dnešní době zrozumitelné, zachovávají smysl a význam originálu, nicméně v dílčích aspektech posunují význam originálu jako každý překlad.

Hlavními zdroji této diplomové práce byly čtyři verze díla Pýcha a předsudek – originál a tři nejnovější české překlady (od Boženy Šimkové, Evy Kondrysové a Evy Ruxové).

Tématem jsme se již zabývali v rámci bakalářské práce, převažná většina textu diplomové práce je však původní, část textu (upravená a doplněná) je převzata z mé bakalářské práce (viz výše).

Na rozdíl od bakalářské práce, při jejíž tvorbě jsme odhalili až přílišnou podobu překladů Kondrysové a Ruxové, jsme při zkoumání dalších jevů, především tykání a vykání, humoru a frazeologie nezpozorovali podobnou tendenci. Přesto jsou si překlady Kondrysové a Ruxové velice podobné. Podle Levého (Levý, Umění překladu, 1998) je takováto podoba dvou (či více) překladů téměř plagiátem. Ten je v překladatelství velmi častým, avšak nesnadno zjištělným jevem (vzhledem k mnoha okřídleným a zavedeným výrazům, které jsou běžně využívány). Levý shledává plagiátorství nekorektní a špatné, zejména pokud se k němu překladatel uchýlí z pohodlnosti či pokud je využíván jiný překlad v míře, která ohrožuje původní charakter překladu.

Pro popis získaných výsledků jsem zvolila rozdělení práce na kapitoly podle okruhů mého badatelského zájmu, podkapitol, které se věnovaly konkrétním jevům, a další dělení, které se věnovalo jednotlivým překladatelkám.

Hlavního cíle této práce, tedy upozornění na nedostatky v překladech daného díla, bylo dosaženo pouze v některých oblastech, kde jsou odchylky nejpatrnější a které již byly zmíněny v úvodu. Vzhledem k rozsáhlosti tématu je však nemožné všechny nedostatky v rámci diplomové práce popsat a analyzovat.

Překlad Šimkové je zajisté nejarchaičtější z námi srovnávaných verzí díla, což je pochopitelně dáno i dobou vzniku překladového textu. Tato překladatelka sice zachovává historický odstín textu, avšak pro současného čtenáře mohou být některé archaismy či historismy nesrozumitelné či silně příznakové (např. některé frazeologismy – *inu arc*i jako ekvivalent k *by all means* atd.). Dalším nedostatkem překladu je častá dezinterpretace textu, většinou plynoucí z překladatelčiny neznalosti jazyka či dobových a místních reálií.

Z hlediska problematiky překladu reálií a proprií se u Kondrysové vyskytuje nejméně chyb, v rámci frazeologie a humoru je její překlad překonán překladem Ruxové, která volí jazykové prostředky nejvíce odpovídající potřebám současného čtenáře.

Jak již bylo opakovaně zmíněno, Ruxová používá moderní jazyk, který je dnešnímu čtenáři blízký, zejména v oblasti frazeologie, kde nepřekládá doslovně, sémantický význam frazeologických jednotek (např. rčení *Keep your breath to cool your porridge*) je však zachován. Ve svém překladu také využívá jazykových prostředků, které nejlépe zachovávají význam originálu a zároveň působí komicky i v českém prostředí.

Ze tří námi srovnávaných překladů hodnotím překlad Kondrysové (i přes nedostatky v překladu frazeologismů a ironie) jako nejlepší. Pro dnešního českého čtenáře je překlad Šimkové psaný příliš archaickým jazykem. U této překladatelky se také setkáváme s největším počtem chyb, což je nejspíše způsobeno nedostatečnou znalostí anglického jazyka a britských reálií. Verze Ruxové je psána nejmodernějším jazykem, dílo však ztrácí historický nádech – kniha jazykově příliš nezapadá do kontextu 18. a 19. století, na druhou stranu však dnešní čtenář nejpravděpodobněji zaznamená ironii, sarkasmus a humor, který se v knize vyskytuje. Překlad Kondrysové obsahuje zřejmě nejméně chyb a nedokonalostí, jazyk není archaický, ale ani příliš moderní, a tak se pro dnešního čtenáře jeví jako nejvhodnější pro předání smyslu uměleckého textu.

Z námi zjištěných skutečností a častých chyb bychom mohli vytvořit i několik obecných rad pro překladatele. Jedním z nejdůležitějších by bylo využívání pouze kulturně funkčních reálií. V práci jsme mnohokrát prokázali, že doslovný překlad reálií není vždy nejlepším řešením. Důležité je také uvedení historických souvislostí (pokud čtenáři pomůže s porozuměním textu). Nezbytné je i uvědomění si polysémie slov, protože při použití nesprávného významu slova pak může celá věta získat úplně jiný význam, což platí i pro překlad frazeologismů a reálií (zavedení nové postavy místo názvu tance). Opačným

případem je překlad vět, ve kterých vyskytuje ironie. Zde je žádoucí, aby daný úsek textu vyjadřoval protiklad k tomu, co je ve skutečnosti řečeno.

Zdroje:

AUSTEN, Jane. *Pride and prejudice*. London: Harper, 2010, 402 s. Collins classics. ISBN 978-000-7350-773.

AUSTENOVÁ, Jane. *Pýcha a předsudek*. Překlad Božena Šimková. Praha: Jan Laichter, 1949, 471 s.

AUSTENOVÁ, Jane. *Pýcha a předsudek*. Překlad Eva Kondrysová. Praha: LEDA/Rozmluvy, 2009, 400 s. ISBN 978-80-7335-212-7.

AUSTENOVÁ, Jane. *Pýcha a předsudek*. Překlad Eva Ruxová. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011, 439 s. ISBN 978-80-7360-790-6.

AYTO, John a Ebenezer Cobham BREWER. *Brewer's dictionary of phrase*. 17th ed. /. New York: Collins, 2005, xxvii, 1523 p. ISBN 978-006-1121-203.

BELISOVÁ, Šárka. *Kapitoly z dějin českého překladu*. Vyd. 1. Editor Milan Hrala. V Praze: Karolinum, 2002, 271 s. ISBN 80-246-0386-1.

COLLYAH, Bruce a kol. *English-Czech dictionary: Anglicko-český slovník*. 1. vyd. Praha: Fin, 2006, 1360 s. ISBN 80-860-0265-9.

DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 3. vyd., dotisk. Praha: Academia, 2006, 673 s. ISBN 80-200-1413-6.

DOKULIL, Miloš, Karel HORÁLEK, Jiřina HŮRKOVÁ, Miloslava KNAPPOVÁ, Jan PETR a kol. *Mluvnice češtiny (I)*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986, 568 s.

FILIPEC, Josef, František DANEŠ, Jaroslav MACHAČ a Vladimír MEJSTRÍK. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 2. dopl. vyd. Praha: Academia, 2001, 647 s. ISBN 80-200-0493-9.

GREPL, Miroslav a Petr KARLÍK. *Skladba spisovné češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 474 s.

HARTMANNOVÁ, Věra a kolektiv. *Pravidla českého pravopisu*. 1. vyd. Olomouc: FIN, 1994, 607 s. ISBN 80-855-7298-2.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981, 561 s.

HRUBÁ, Marie a František RABOCH. *Kuchařka naší vesnice*. 12. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990, 602 s. Sbírka ekonomických a encyklopedických publikací (SZN). ISBN 80-209-0009-8.

CHLOUPEK, Jan. *Stylistika češtiny*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, 294 s. ISBN 80-042-3302-3.

CHUDOBA, František. *Pod listnatým stromem*. Praha: nakladatelství Jana Laichtera, 1947.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, c2000, 215 s. ISBN 80-244-0143-6.

LENDEROVÁ, Milena, Tomáš JIRÁNEK a Marie MACKOVÁ. *Z dějin české každodennosti: život v 19. století*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Karolinum, 430 p. ISBN 978-802-4616-834.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upravené a rozšířené verze 2. Praha: I. Železný, 1998, 386 p. ISBN 80-237-3539-X.

LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století*. Praha: Dialog, 2003, 412 s. ISBN 80-858-4361-7.

MODR, Antonín. *Hudební nástroje*. 6. vyd. Praha: Supraphon, 1977.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001, 752 s. ISBN 80-859-2785-3.

ŘÍHOVÁ, Jaroslava. *Osud s pečetí rezavých vlasů: prokletí krásné Afry: tajemství zámku v Ivanovicích na Hané*. Vyd. 1. Olomouc: Fontána, 2007, 183 s. ISBN 978-80-7336-397-0.

STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury*. Praha: Academia, 1987.

SÝKORA, Michal. První dáma anglického románu. *Literární noviny*. 2000, roč. 11, č. 52.

VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

VOGELTANZ, Jan. *Malý slovník starého vojenského názvosloví*. Vyd. 1. Ilustrace Jiří Procházka. Litomyšl: Paseka, 2008, 136 s. ISBN 978-80-7185-928-4.

Internetové zdroje

Cambridge Dictionaries Online [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://dictionary.cambridge.org/>

Dancing at the Netherfield Ball: Pride and Prejudice. *Jane Austen's World* [online]. 2010 [cit. 2013-02-18]. Dostupné z: <http://janeaustensworld.wordpress.com/2010/06/28/dancing-at-the-netherfield-ball-pride-and-prejudice/>

Databáze českého uměleckého překladu po roce 1945: Osobnosti [online]. 2007 [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: http://www.obecprekladatel.u.cz/_ftp/DUP/DUP02.htm

Encyclopaedia Britannica Online [online]. 2015 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/495060/reel>

HAVRÁNEK, Bohuslav, Jaromír BĚLIČ, Miloš HELCL a Antonín JEDLIČKA. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. 2011 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

HUJER, Oldřich, Emil SMETÁNKA, Miloš WEINGART, Bohuslav HAVRÁNEK, Vladimír ŠMILAUER a Alois ZÍSKAL. *Příruční slovník jazyka českého* [online]. 2007 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://bara.ujc.cas.cz/psjc/>

Jednotky.cz [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.jednotky.cz/delka/mile/>

KNAPPOVÁ, Miloslava. Přechylování příjmení v češtině. *Naše řeč* [online]. 1979, roč. 62, č. 5 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6153#_ftn1

KRAUS, Jiří. Potřebná publikace o příjmení v současné češtině. *Naše řeč* [online]. 2002, roč. 85, č. 5 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7701>

Libra šterlinků. *Kurzy měn* [online]. 2013 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://cnb-kurzy-men.cz/detail-meny/34/libra>

MCILVAIN STAHL, Dawn. *Pride and Prejudice and the Games They Play. Copyediting* [online]. 2013 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.copyediting.com/pride-and-prejudice-and-games-they-play>

Merriam-Webster [online]. 2013 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.merriam-webster.com/>

NENADÁL, Radoslav. Umění ironické miniatury: Život a tvorba Jane Austenové. *Jane Austenová* [online]. 1986 [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://janeaustenova.txt.cz/clanky/35701/umeni-ironicke-miniatury-zivot-a-tvorba-jane-austenove/>

Online Etymology Dictionary [online]. 2012 [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.etymonline.com/index.php>

Piquet. Card Game Rules [online]. 2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z: <http://www.pagat.com/notrump/piquet.html>

Přechylování – obecné poučení. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?action=view&id=700>

SEMOTANOVÁ, Eva. Mapy moravských a slezských krajů Konráda Schenkla z let 1841 - 1845. *Mapový portál Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického, v. v. i.* [online]. 2011 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://mapy.vugtk.cz/schenkl/>

ŠMILAUER, Vladimír. Skloňování cizích jmen na -i (-y). *Naše řeč* [online]. 1944, roč. 28, č. 5 [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3823>

American Heritage Dictionary of the English Language [online]. 2011 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.thefreedictionary.com/>

The Interesting History of White Soup. *Austenonly* [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://austenonly.com/2010/07/05/the-interesting-history-of-white-soup/>

TRÁVNÍČEK, Marek. Hanácké Slovácko – o lidovém zpěvu a hudbě. *Hustopečská Chasa* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://kroje.hustopece.sweb.cz/hudba.html>

VACHEK, Josef. K překladatelským problémům anglické dětské řeči. *Časopis pro moderní filologii*. 1992, roč. 74, č. 1. Dostupné z: <http://kramerius.lib.cas.cz/search/i.jsp?pid=uuid:1e4b4d62-4048-11e1-1729-001143e3f55c>

VELDE, François. Knighthood and Chivalry. *Www.heraldica.org* [online]. 2002 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: <http://www.heraldica.org/topics/orders/knights.htm>

ZACHAR, Petr. Pravidla. [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://taroky.net/pravitar.htm>